

CONCIONES

DUE AD

Clerum Londinensem,

COLLEGII SIONENSIS SOCIOS

Apprimè Reverendos,

HABITÆ

In Templo S^{TI} *ALPHEGI*,

APRILIS Die 2.º 1703. &

MAII Die 10.º 1715.

In quibus

Pœnarum Gehennalium Æternitas asseritur,
& Conscientia vindicatur :

A

LUCA MILBOURNE,

Ecclesiæ Anglicanæ Presbytero.

Εἰ γὰρ δίκαιος καὶ σέβης ἔχουσιν ἐν
ἡ γῇ δὲ καλύψει πρὸς δύνω πᾶσι χεῖρας

Ἀρπάζει ἀπὸ θανάτου καὶ πῦρ ἀποσείρει, κύκα

Μηδὲν πλανηθῆς ἔστι καὶ ἄδεν κείσῃς.

Ex Philemonis

(Fragmentis.

Ὁ σωτιστὴρ αὐτῶν, καὶ ἡ δεξιότης αὐτοῦ

ἡ σωσεις αὐτὸν δειλότατον εἶδος ποιεῖ.

Menander.

L O N D I N I :

Typis G. JAMES: Impensis G. SAWBRIDGE, ad tres
Irides Deauratas in vico *Little-Britain*. 1715.

Price One Shilling.

CONCLOSURE

DUE AD

General Assembly

General Assembly

General Assembly

General Assembly

General Assembly

General Assembly

General Assembly

General Assembly

General Assembly

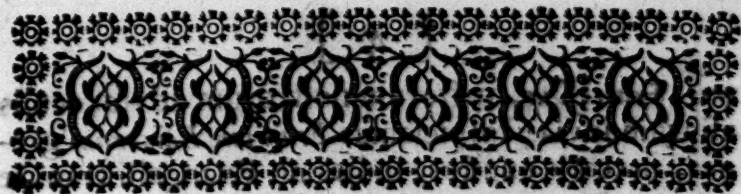
General Assembly

General Assembly

General Assembly

General Assembly

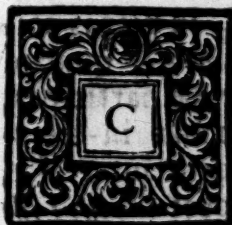
General Assembly

MATT. Cap. xxv. Comm. 46.

Καὶ ἀπελεύσονται ἔτοι εἰς κόλασιν αἰώ-
νιον· οἱ ᾧ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.

*Et ibunt hi in supplicium æ-
ternum; Iusti autem in
vitam æternam.*

U M Æternitatem Vitæ cœlestis, æternitatem Pœnarum inferna-
lium, onusque nobis ipsis imposi-
tum, quo cura Animarum, vitæ
istius mortisque perpetuæ capa-
cium, nobis Homuncionibus in-
cumbit, serio contemplamur; *Viri, Patres, Fra-
trésque in Christo plurimum Reverendi!* Severitatem
æquæ ac Dignitatem muneris nostri Pastoralis, ne-
cessariò discernimus. Nostrum est æternæ Vi-
tæ in Semitis ambulanti-
bus animos addere. No-
strum est Errantes in veritatis vias reducere; No-
strum Lupos nocturnos ab ovili Christi arcere;
Nostrum, denique, in perditionem ultroneam ru-
entibus obistere; neque minore pretio Salutem
propriam, præmiumve servis fidelibus promissum
consequimur. Onus hoc in nos voluntariè susce-
pimus, Aratro cœlesti manus ultrò admovimus,
neque jam nobis licet muneris Evangelici pertæ-
sis respicere fas est. Inspiciamus ergo, *Viri, Pa-*

tres, Fratresque, pectorum nostrorum adyta, oculis aliorum inuia; Inspiciamus *Fratrum Laïcorum* greges, peccatis onustos, indies ab Evangelii tramite devios, & tamen eandem nobiscum fidem professos, eodem Regenerationis Lavacro ablutos, ejusdem Christi membra, saltem externa & visibilia; & si verbis fidem adhibere liceat, eâdem spe fretos Fælicitatis immortalis. Patet quidem salutis via certissima; aperuit nobis misericors *ille Hominum Redemptor*, Sanguine suo pretiosissimo, latos fatis in cœlos aditus: At *Nobis*, at *Fatribus* hîsce nostris, ad mentem saniozem redeuntibus, peccatorum sarcinas abjicientibus, conscientis puris atque incontaminatis positis, solis aperuit: Aliàs, pateant Portæ Cœlorum incorruptæ, detur in Beatitudinem perennem semita recta, lævigata, facilis, deliciisq; perpetuis consita; tenebras circumquaque diffusas abigat Lux Evangelica: Nos tamen cœci, nudi, imbelles, obstinati, in pœnas collabimur Gehennales. Non datur *medius* quidam *status* in futuro Sæculo; aut *Vita* beatæ participes, aut *Ignis* nunquam extinguendi incolæ in æternum perseverabimus. Et hæc quidem inter alia, in Parabolæ hujus Epiphonemate docet *Christus ille Dei, Pastorque animarum* maximus, fidelissimus.

Judicis ultimi imaginem heic, emblematicam quidem, at vivam & efficacem, depingit Christus; seipsum autem, *Filium Hominis* sæpius nominatum, Judicem ponit: Majestatis suæ terrores, Angelorum Satellitium, Sessionem pro Tribunali venerandam, multitudinem tandem Judicio sistendam describit; *Judicem* deinde omniscium omnes in duas solas partes distribuentem, quos, Pastoris modo, in *Oves* & *Hædos* dispescit, hâsque à dextrâ, illos autem à sinistrâ statuit; Virtutis scilicet, veræque pietatis amatores *Ovibus*, animantium mitissimis, utilissimisq; & maximè innocuis, vitiorum barbaros & inhumanos asseclas, utcunque Fidei rectitudinem

dinem ostentantes, *Hædis*, olidis nimirum & salacissimis quadrupedum componit. *Oves* igitur suas Christus misericordes, humiles, sui generis amantissimas, fratribus suis vel minimis; *Esurientibus* cibos, sitientibus potum, peregrinis benevolentiam, nudis vestitum, incarceratis & valetudinariis consolationem subministrantes proponit, hæc enim omnia Pietatis specimina fide, Charitate fraternâ, humanitate planè cœlesti, prognata esse dignoscuntur. Tantis verò virtutibus ornatos, *equi Judicis Sententia* sequitur gratissima, *Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione Mundi!* *Hædos* vero, omni bono orbatos, avaros, inhumanos, optimis quibûsque viris inimicissimos exhibet, ideoque execratione istâ horrendâ dignissimos, *Discedite à me, maledicti, in ignem æternum qui paratus est Diabolo & Angelis ejus!* *Hædorum* ergo impietas perditionem, pietas *Ovium* Christi probata coronam consequitur gloriosam, *Iusti* namque in æternam vitam, *Injusti* in supplicium æternum deducuntur. Cujus Sententiæ vim quo totam penitus capiamus, dux præcipuè Quæstiones nobis excutiendæ videntur.

I. *Utrum Pœna & Præmia vita futura revera, divino Judicio, æterna sint & immutabilia?*

II. *Quibus methodis Pœnas istas æternas evitare, Præmia autem consequi viro liceat Christiano?*

1ma Quæstio est, *Utrum Pœna & Præmia futura vita revera, Judicio Divino, æterna sint & immutabilia?* Cujus quidem Quæstionis determinatio *Affirmativa* ideo maximè necessaria esse videtur, quòd aliàs *Mina* istæ *Prophetica* & *Apostolica* in peccatores impenitentes licet & obstinatos prolata, in fumos ibunt; neque nostrum erit, tantâ sollicitudine, ut impios ab erroribus suis convertamus invigilare.

gilare. *Mala* quidem *in se* omnibus modis fugienda esse confitemur; at verò *mala*, tempore quodam certo, nobis utcunque incognito, *terminanda*, magni Animi viris haud adeousque terrori sunt, ut se voluptatibus terrenis istorum causà omnino præcludendos esse credant. Requies siquidem perpetua, fælicitas nullis tempestatibus agitata, eò fruenti gravior erit, quò per plures fati Difficultates & Discrimina severiora conquesta. Virtuti, odiis quàmvis continuis fermè obrutæ calcar subdit maximum expectata fælicitas; peccatori Ignis tantum Purgatorii supplicia, etiam per millenos Annos, sustinenti Patientiam simul & Audaciam sufficiet futuræ tandem Libertatis certitudo. *Pastoris* hinc *Prudentis* & *Fidelis* erit, non pœnitentiam sceleratis pleno ore, verbisque quæsitis, ingerere, sed Conscii Pectoris vulneribus oppressum solari, auspicatissimum fortis acerbioris eventum prædicare, mentémque tolerandis suppliciis, haud duraturis, paratiorem reddere. At nos non sic didicimus Christum; non in hunc finem Divinis legibus insudavimus, ut delinquentibus, sceleratis, impœnitentibus, pulvinaria substituamus; ut inferni, excidiisque in æternum continui, terroribus eximamus; ut Divinâ Gratiâ & intensissimâ Misericordiâ abusos omnia sibi pulchra, quieta, perpetua promittere doceamus; Spartam illam aliis adornandam relinquimus; atque sicut Piis, omnisque virtute Christianâ Conspicuis, beatam & sempiternam Dei Visionem, Domini nostri Christi nomine, spondemus; ita Satanz subditis, vitâque enormem, veræ Pietatis contemptu infamem, agentibus, eodem venerando nomine, pœnas æternas, ineffabiles, nullo tempore leniendas, meritò denunciamus: Nondum enim omnes *Catholica Fidei Articulis* nuncium remisimus: Credimus *Resurrectionem mortuorum*, Credimus *Judicium futurum*, *Judicemque Christum Dei errandi nescium*; ipsius *Tribunali* omnes quoscunque

quoscunque *humani generis* sistendos, & rationem de propriis factis reddituros, eosque qui *benè* fecerunt in *aternam vitam* ituros, qui *malè* in *Ignem aeternum*. *Scientes ergo terrorem Domini hominibus* 2 *Cor. v.* *suademus*; Innocentiam, Puritatem, Sanctimoniam, ^{11.} Obedientiam, Charitatem non fucatam, Christianam Religionem præ se ferentibus, inculcamus; *Libidinum* vero suarum *Captivos* in *Libertatem Evangelicam* asserere, à proterviæ verò & malitiæ propriæ inquinamenti, suppliciorum immortalium intuitu suscitare conamur.

Verumenimverò, qui aliter, etiam inter Christianos dictos, de his rebus sentiant, non desunt. *Sociniani* nimirum, *Animas damnatorum non in aeternum excrucandas, at verò in aeternum perituras, vel in nihilum redigendas pronunciant*. Sententiæ vero huic cum *Anima rationalis Immortalitate*, ab omnibus sanâ mente præditis agnitâ, nequaquam convenire videtur. *Deus* enim per se, vel *Naturâ immutabilis*, quas creavit *immortales Animas*, se in statum *mortalem* reducere velle, nusquam indicavit. Hominem ab origine *mortalem* & mutationi obnoxium, uti ex materiâ corruptibili conflatum, creasse liquidò constat; non tamen, nisi peccantem, *mortituum*. Hinc, quum quotidie emorientes *Adami* Posteris aspiciamus, conditionem humanam primævam, non in se immutatam, sed *peccati mercede* donatam credimus; mortique imperium suum in creaturam, *Naturâ mortalem* vindicandi, concessam potestatem faciles agnoscimus. Nobis equidem *mortis jura* penitus incognita fatemur; quando vero beatas in Cœlis animas fœlicitatem suam rectissimè semper intelligere statuimus, absurdum nullo modo aut durum videri potest, si *Judicis* facerrimâ sententiâ damnatos, se exinde in perpetuum mori sentire, Titique ad imaginem, immortalia Jecora vulturibus infernis in aeternum ton-
denda præbere, decernamus. Mortem vivacem,
pœnas

pœnas supplicia post se vinculis firmissimis trahentes, dolores perpetuitate auctos, sensibus acutis & exercitatis acerbiores adhuc & minùs tolerandos, *Facultates omnes rationalis Anima*, nullis debilitati corporis exuviis oppressæ, cruciatuum severitate, *exhaustas* quidem, sed non *extinctas*, flammæ per infinita Sæcula, præteritorum scelerum conscientia, renovatas, ictus offensæ & iratæ Deitatis in Animam, suâ propriâ sententiâ damnatam, continuando repetitos, nobis ipsis fortean meditatione severâ *rigidâ* effingere, & inde horrendam hominum in impietate pertinacium sortem, aliis ob oculos ponere poterimus; quid autem in hujusmodi damnatorum speculo, aut *Animâ peccatrice*, aut *justissimo Judice* indignum esse videatur? Inter *Fidelium* & *Infidelium Animas* nullam omnino Differentiam ponit Scriptura sacra, non *has* originali immortalitate exutas, *illas* verò auctas refert; neque *his* aliam quàm *istis*, nisi quoad eventuum consequentiam, Resurrectionem promittit: Nos autem, de absoluta *omnium hominum* cujuscunque generis *Resurrectione*, ubivis certiores reddit. Sin autem *Spiritus damnatos*, post latam sententiam, Deas in totum *extinguere* decreverit, quid impedit quo minùs in primâ fontium Dissolutione, quod decreverat effectum daret? Cui bono in *futuri Judicii* tempora *Animarum* hanc *annihilationem* procrastinaret? Ut quid *damnandorum* corpora resuscitaret, animamque liberam pristino ergastulo restitueret? Anima corpore soluta *Aeterni* vastum Oceanum immediate ingreditur, tempora ulterius dinumerare omittit, quâ vi tandem æternitatem concessam exueret? Quibus adminiculis *Spiritus immortalis* in *statum mortalem*, & evanidum retraheretur? Detur tandem *totum hominem* resurgentem exterminatum iri, & tutò sibi. *Epicuri de grege Porcus*, cantilenam

1 Cor. xv. istam occinere possit, *edamus & bibamus, cras enim moriemur*; quanto vero solamini hominum sceleratissimis

ratissimis esset huiusmodi sententia ! Quantis terroribus humana in impietatem proclivior absolveretur Natura ! Resurgentem vita donari necessum est, corporis enim cum Anima coalitio repetita Vitam reducit ; an vero ideo vivamus iterum, ut iterum quàm citissimè moriamur ? Tantane erit inter Mortem primam & secundam differentia, ut quem Spiritum Prior superstitem reliquerat, Posterior in nihil suum originale redimeret ? At Mors hæc nullo modo dicenda erit ; mortis est juncta quidem dissociare, non vero dissociata penitus extinguere, aut e rerum Naturâ tollere. Divinâ quidem sublata Providentiâ, tota hæc mundi Fabrica, non in antiquum *Chaos*, sed in pristinum nihil protinus rediret ; morientibus autem nobis, Providentia ista Dei non tollitur quoad nos, sed & post deletum Mundum, redintegrascet & superstitibus beatorum Animis in æternum invigilabit. Istorum autem omnium hominum quorum *Pulvis in Terram* *Eccl. xiii.* suam unde erat revertatur eorum & *Spiritus redibunt* 7. ad Deum qui dedit illos ; pulvis autem malorum, æque ac bonorum, in terram indies revertitur (istis solis quos vivos ultima Cœli tuba invenerit exceptis) malorum igitur æque ac bonorum Spiritus ad Deum datorem revertuntur ; an verò redeunt tantum ut abjiciantur ? Ut vindictam cœlestem, sublata penitus existentia, evaderent ? Ut Vitæ in peccatis protractæ, unico solo ictu pœnas darent ? Hæc equidem neque verisimilia videntur, neque Justitiæ Divinæ congrua dici possunt.

2º. Sunt autem qui *Origeni* istam affricant sententiam, pœnas inferni non fore aternas, sed, post millenos demum annos, tum animas damnatorum, diu flammis subtilissimis excruciatas & expurgatas, tum ipsos Demonas, superbia & Rebellionis primæve pœnitentiâ affectos, ex horrendo isto & plusquam *Ætneo* flagrantis sulphuris lacu emersuros. Sæpius quidem *Origenes* ille de *Ignem* quodam *Lustrali*, & in emenda-

tionem peccantium designato, in libris suis contra *Celsum*, verba facit ; ex quibus malè intellectis, insulsi quidam ex antiquis *Hæretici* absurdam istam exhaustere sententiam. At at candidioris esset ingenii, effata istiusmodi, de Universâ mundi conflagratione à Prophetis & Apostolis Domini nostri prædictâ, quâ, totius naturæ liquefactâ compage, corpora hominum defæcata, spiritualia & incorruptibilia ex incendio isto fatali prodirent, Tribunali summo se sisterent, & subitanè illâ mutatione tam felicitati, quàm suppliciis ferendis, aptiora redderentur ; & hæc quidem ex *Origenis scriptis* mihi potissimum elicienda videntur. Concedatur autem fungos quosdam & nullius acuminis *Hæreticos* ridicula quædam de redemptione *Angelorum & Hominum damnatorum* somniâsse ; remedium hoc *Angelis* istis notum fuisse, an omnino incognitum statuamus ? Si *incognitum* ponamus, Deum hoc apud se tacitum decrevisse ; spiritibus autem istis miserrimis nullo unquam tempore patefecisse, Divinæ & immensæ Misericordiæ nequaquam convenit. Ut quid, enim, infeliciam istorum Dæmonum criminibus in perpetuum augescantibus delectaretur Deus clementissimus ? Unde fit ut *decreti* istius *Revelatione* eorum non coerceret malitiam ? Aut perversissimos aliàs conatus in expectationem appropinquantis Libertatis converteret ? Si verò malignis istis spiritibus innotuere benigniores hæc *Deitatis determinationes*, quî fit ut *ipsi*, tantâ subtilitate, Scientiâ, Prudentiâ præditi, se pœnitentiâ, ob peccata prius admissa, continuâ non exercerent ? Quî fit ut tantopere hominibus perdendis, quibus redimendis *Dei ille Filius* sanguinem suum pretiosissimum profudit, adhuc invigilarent ? Honori creatoris sui & *Judicis* solertes detraherent ? Infensum satis jamdudum & omnipotentem Dominum provocarent ? Et ut verbo dicam, omnia, eaque certissima, desperatæ causæ signa exhiberent ? Ubi
spes,

spes, ubi certa *cognitio* remedii poenarum, licet intensissimarum, approperantis elucet, ibi nullus est *desperationi*, nullus *desperantium malignitati* locus. Si carceris mancipio, *Judicis* erga seipsum benevolentia, etiam post longa annorum intervalla, se tandem fruiturum, pro certo innotesceret, ille, procul omni dubio, à criminibus iterandis abstineret, utque se, tantà & tam immeritâ benignitate dignum præberet, summis viribus incumberet; nec minora certæ poenitentiaë iudicia darent *Angeli isti* Gehennæ incolæ, si *veniam* tandem & *refrigerium* & *felicitatem* perennem à *reconciliato* *Judice* expectarent. Sed nulla omnino exstant hujusmodi expectationis vestigia, ergo nec ipsa expectatio.

3°. Alii demum sunt qui de *premiis* & *pœnis* futuris minimè dubii, *aternas* etiam *pœnas*, ex interminationibus Divinis futuras, agnoscunt; & tamen, nescio quam, nuspiam certè in scripturis sacris promissam. *Clementiam* Deo supponant, quâ movente, licet à *promissâ Beatitudine*, sine infidelitatis notâ, non possit Deus, de *Jure suo* tamen, in peccatores vindicandî recedere, & *minis* suis, disertissimis verbis expressis; *modum* quendam ponere velle, creduli admittunt; unde *damnatis* etiam *veniam* concedere, flammâs infernas lenire, annosque cruciatus abbreviare posse, immò & velle præsumunt. Candidissimi certè ingenii homines, & qui omnes humanæ Naturæ participes, nullâ conditione interpositâ, salvos vellent! Hoc scilicet est *supra Deum sapere*, & *Misericordiæ* immensæ vitia corrigere. At quo jure *commenta* hæc miseris injiciunt peccatoribus? Hæccine methodus est excutiendæ fontium malitiæ aptissima? Anne hujusmodi aliquid antiquiores *Propheta* vel *Apostoli* divinitus missi, atque afflatu Spiritus sancti illuminati, in scriptis suis comminiscuntur? Anne tale quid vel *innuendo*, tradidit *Jesus* ille benignitatis supernæ fons nunquam exhaustiendus? Nonne videre est

peccatores, tenebris externis occæcatos, sibi jam-
 diu nimium abblandientes, *Deumque totum ex*
Misericordiâ conflatum, vindictæque immunem con-
fingentes? Quorsum verò spectant hæc omnia?
 Nonne ut faciliores sibi in erroribus suis progressus
 aperiant? Nonne ut *legatorum Christi* admonitiones
 quasi rigidiores magis quam veriores, *ipso*que de-
 inde *legatos* despiciatui habeant? Ut *terrores Do-*
mini flocci faciant? Interminationes, quasunque
 in libris sacris contentas, contra mentem ipsius
Authoris exponant? *Ultricis Conscientiæ laniatus &*
ictus sævissimos leniant? Pœnitentiæ opus etiam in
 ultimum mortis articulum distineant, quasi *unicum*
 tandem *miserere*, titubante lingua prolatum, Ju-
 stitiæ Divinæ, ex integro, satias daret? Novimus
Viri, Patres, Fratresque venerandi, novimus humani
 ingenii imbecillitatem & proterviam; quam faci-
 les comminationum in sceleratos volumina irride-
 ant, pacemque & requiem æternam sibi, carnis
 libidini perpetim indulgentibus, promittant. No-
 vimus plurimos, suppliciorum timore, à nefariis
 criminibus abstentos, qui tamen, si clementiam
 cœlestem sibi spondere ullâ ratione possient, in
 scelera quæcunque flagitiosissima protenus erum-
 perent; ingenuæ quidem mentis esset *divitias bo-*
nitatis divinæ & patientiæ & longanimitatis agnos-
 cere, & *benignitate Domini ad pœnitentiam adduci*;
 saniozem verò istam indolem lapsu *Adami* totam
 perdidimus; immò & *Gratiâ supernâ* quadante-
 nus imbuti, pugnas continuas, & dimicationes in-
 ter *veterem*, non nisi morte penitus deponendum,
 & *novum hominem* interiores sentimus, *Condelecta-*
 mur enim *lege Dei secundum interiorem hominem,*
videamus autem aliam legem in membris nostris re-
pugnantem legi mentis nostræ, & captivantem nos in
lege peccati, qua est in membris nostris; hinc bene-
 volentiâ oblata quotidie ingrati abutimur, & quò
 leniorem nobis judicem effingamus, eò in impietate
 audaciores,

audaciores, justitiam ejus ineluctabilem in nosmet ipsos provocamus. Læta quæcunque in *libro suo* nobis promisit *Deus O. M.* ea etiam, conditionibus à nostrâ parte acceptis, fidelissimè perficiet; nec minorem in comminationibus ibidem denunciatis fidelitatem demonstrabit; illi salus hominum cordi esse solet, neque segniùs gloriæ suæ in pervicaces vindicandæ invigilabit; maximos sibi honores veniâ inimicis, noxas confessis, datâ, nec minores tamen animadversione in obstinatos dignâ, nanciscuntur Principes. Quod *Deus in temporariis suppliciis* in peccantes irrogandis effecit, idem certè in æternis facturum est; at verò quas pœnas in singulos homines, in urbes, in totas denique gentes minatus est, illas etiam, non mutatis consiliis, tempore immisit præstituto. Severitatem suam, Universo in Orbem veterem immisso diluvio, in *Abahi, Jesabelis, Zedekia,* Hierosolymarum primo excidio, & in ultimâ istâ furoris sui in *Jacobi* posteros, sub *Vespasianis*, effusione, demonstravit. Et quid de *Egyptiis* sub mari rubro suffocatis, de *Nadabo & Abihu* cœlesti igne absumptis, de *Kora, Dathan, & Abirami*, unâ cum tenellis ipsorum infantibus, vivorum in infernum descensu, credendum est? Anne in his omnibus mitiùs se gessit *Deus* quàm promiserat? Mitius quidem, si Præmonitiones Prophetarum immeritas, de pœnis in obduratos ingruentibus respiciamus; in prædictorum suppliciorum irrogatione, jus suum, nullius autem injuriâ enorme, exacerbatus exercuit. Neque *Ninevitarum* casus huic determinationi contradicit; civitatem instinctu numinis, ingressus *Jonas* clamavit, *adhuc quadraginta dies & Ninive subvertetur*, & tamen *Jon. iii. 4.* exitium prædictum evasere *Ninivita*: Rectissimè, nec tamen vel *Deus ipse*, vel *Dei sententia* immutata est. Exterminium minatus est *Ninevitis*, fed quibus? Genti peccatrici, ingrata, inculta, indurata, idolorum cultrici; at verò, ante dies quadraginta

quadraginta expletos, pœnitentiam egere intensissimam; *Crediderunt viri Ninivitæ in Dominum, & indixerunt jejunium, & vestiti sunt sacco, à maximis ad minimos, surrexit enim de folio suo Ninivitarum Rex, & abiecit vestimentum suum à se, & indutus est sacco, & sedit in cinere: Et clamaverunt omnes ad Dominum, & conversi sunt à viis suis malis, & ab iniquitate qua erat in manibus eorum; & vidit Deus opera eorum, quia conversi sunt de viâ suâ malâ, & misertus est Deus super mala qua loquutus fuerat ut faceret eis, & non fecit: Hinc jam liquidò apparet Ninivitas mutatos fuisse & resipuisse, non autem Deum, illos à peccatis, non hunc à sententiâ suâ recessisse: Desolationes minatus est superbis, avaris, blasphemis, idololatriis, omni malitiâ oppletis; humiliatis verò, modestis, piis, pœnitentibus, iras Dei deprecantibus, quod semper promissit, facilis pepercit. Emendatis ergo Misericordiam, in peccatis suis perseverantibus flammis nullo temporum decursu leniendas destinat summus idem & immutabilis Deus. Facessat ergo fictitia ista clementia cui nullis promissis, nullo fœdere seipsum obstrinxit Misericordiæ pater; de hac clementiâ altum apud Prophetas, Apostolos, Evangelistas silentium: Væ Sophisticarum istiusmodi argutiarum inventoribus! Væ commentitiis hisce delirimentis aures aperientibus! Quæcunque salutis humanæ necessaria sunt, ea nobis revelavit salutis Author; *revelata veritati* manus tuti damus; suavia quorundam insomnia, novitatis prurigine abreptis, increduli relinquimus. Ut verò *pœnarum* in futuro ævo aternitas dubitantibus clariùs pateat, seriò perpendamus,*

1°. *Promissiones & formulas loquendi* quibus Deus in *Scripturis sacris* usus est quando de statu damnandorum loquitur, quæ nobis accuratiùs excutienda videantur. De perpetuis *Beatorum* gaudiis, immutabilibus futuræ vitæ deliciis nulli dubitamus, hæc

hæc omnia æterna fore precamur, ergo & æterna fore credimus; hoc argumento nos, inter infinitas hujus vitæ ærumnas, solamur, *Scimus enim quod momentanea levitas Afflictionis nostræ, mirè supra modum æternum pondus Gloriæ parit nobis.* Et cum *Oves* 2 Cor. iv. à dextris Judicis positas intuemur, sententiæ, istæ 17. *Venite, benedicti, &c.* securi satis innitimur; verba enim quibus fælicitatem hanc, enixissimis votis exoptatum, *Ovis* obtulit *Judex*, dilucida sunt & omnibus intellectu facillimè. Videamus autem annon & *formulis* æquè disertis ac perspicuis *comminationes* suas digessit. De Legis Divinæ contemptoribus sub priore fœdere dicitur, *Vermis eorum non morietur & ignis eorum non extinguetur*; quibus *ver-* Isa. lxvi. bis etiam usus est in Evangelio Salvator noster; in 24. Evangelio itidem Ignis Gehennalis *Ignis æternus voc-* Mar. ix. catur. Item, *Paleam*, i. e. malos homines, *exuret* 44. 46. *Judex* Christus igne inextinguibili; Sodoma & Manthai xviii. 8. Gomorrha, & *his finitima civitates, proposita sunt* Cap. iii. exemplo, ignis æterni pœnam sustinentes, quorum 12. imitatoribus caligo tenebrarum in æternum servata Jude vii. est; uti & de Satana & de Bestia Apocalyptica & Cap. xiii. de Pseudopropheta dicitur. *Quod igne & sulphure torquebuntur, die & nocte, in sæcula sæculorum.* His Apoc. xx. autem si damus quæ de *Hædis* à sinistra Tribunalis 9, 10. pronunciantur, nemo homo certè Deum planius adhuc aut magis explicatè dixisse vellet. Detur ergo, quòd quando *circumcisio* ponitur à Deo in fœdus æternum cum *Abrahami* posteris, significat tantùm fœdus diu duraturum; quando de sacra Gen. xvii. *Aaronis* & *Filiorum* ejus *Unctione* dicitur, *Un-* 13. ctio eorum in æternum *Sacerdotium* proficiat, intelligi debet ista æternitas vel de duratione vitæ *Sacerdotis*, vel de dispensationis Mosaicæ: Nulla tamen Exod. xl. ratione sequitur eandem interpretationem verbis, 13. in Textu nostro, aliisque antea citatis locis usurpatis, affingi posse. Ne autem de sensu verborum suorum litigarent contentiosi homines, summam

nam curam adhibuisse videtur *Judex*, ubi enim *Benedictio* in *Oves* collata loquitur de *Regno* solo ante constitutionem *Mundi* preparato, unde nihil omnino de perpetuitate istius *Regni* futurâ constat; In *Hædorum* maledictione, æternus ille ignis, in quem detrudendi sunt, quæsitissimis verbis exprimitur. In *Textu* verò ipso accuratissima *Antithesis* *Ignis æterni* & *æterna vite* instituitur, ubi ἀβυσσος æque ac ζωὴ αἰώνιος est; quæ quidem *Judicis* decisio ex *Propheta* verbis desumpta videatur,

Mat. xii. Multi dormientium resurgent, hi quidem ad vitam
 2. æternam, illi verò ad probra & contemptum æternum;
 At verò insulsa omnino & ridicula erit hæc *Antithesis*, si qui loquitur ludat in ambiguis, & aliud in primo, aliud verò in posteriore sententiæ membro eadem dictione intelligat. *Christi* certè verba ex *Propheta* interpretari rationi maximè consonum est; probro verum & contemptui, qui non sunt nunquam obnoxii esse possunt. Non enim nulla sunt affectiones, at probri & contemptus malignitas in solo subjecti sensu consistit; hinc, qui ratione naturali destituitur, contemptus omnis & probri revera immunis vivit; at, quò altius pun gat consciùm anteactorum scelerum & benignitatis violatæ exprobratio, eò acutiores pœnas percipit qui patitur. Si *Hædi* ergo probri & irrisionibus in æternum subjiciantur, iisdem etiam in æternum plectantur, ergo & in æternum existunt.

Sin verò alicui adhuc in hac re dubitare lubet, caveat sibi de perennitate cœlestis beatitudinis Bonis omnibus promissæ, eodem enim veritatis Oraculo & pœnarum & premiorum nititur certitudo, iisdem verbis confirmatur: Qui ergo cruciatuum finem sperat terminum aliquem felicitatis expectet; si autem hanc æternam statuatur, istos etiam in perpetuum duraturos sciat. Unde acutè, ut solet, loquitur *Augustinus Hipponensis*, Si misericordia nos
 provocat

provocat credere non futurum Impiorum sine fine Supplicium, quid de premio Iustorum credituri sumus? Augustin. contra Pri-
 Cum in utraque parte, in eodem loco, eadem senten- scil. & O-
 tiâ, eodem verbo, pronunciatur Aternitas? En verò rig.
 quam graphicè hanc malorum sortem depingat
 Bernardus! Vita erit mortifera, & mors immortalis;
 Quinimo nec vita, nec mors est, quia in utràque ali-
 quid boni invenitur, in vitâ requies est, in morte ter-
 minus; sed miseria damnatorum nec requiem habebit,
 nec terminum; Quid ergo erit? Malum vita &
 malum mortis, à morte cruciatus habebit sine fine, à Bernard.in
 vitâ durationem accipiet sine termino. Medit.

Cum hac verò suppliciorum aternitate nullo modo
 stabit ista Sociniana damnatorum annihilatio. Con-
 cedatur damnationem esse & perditionem impiorum;
 At perditio non est annihilatio. Omnes nos fui-
 mus oves deperditæ, & tamen existimus; perditus
 fuit orbis vetus, at non in nihil suum originale re-
 ductus; Herodes puerum Jesum perdere voluit, at
 de annihilatione pueri nè vel in somniis cogitavit;
 Fur venit ut mallet, ut furetur, ut perdat; non verò
 ut Domini legitimi bona in nihilum redigat. Sin
 verò damnati annihilari non possunt, in statu an-
 nihilationis neque in perpetuum mansuri sunt, nec
 tale quid ex sacris Scriptoribus, ullis fidiculis, ex-
 torqueri potest. Quando Scripta illa quibus vita
 nobis gloriosa promittitur, revolvimus, plurimæ
 inibi de fontibus deliciarum perennibus, de gaudio &
 exultationibus nunquam interituris, de Regione continuâ
 Luce illustri, de Civitate planè stupendâ, cujus Plateæ,
 Mœnia, Portæ, omnia ex Lapidibus & Gemmis pretiosis-
 simis constabunt; quibus omnibus felicitatem quan-
 dam ineffabilem, ex beatificâ Dei Visione oriundam,
 nobis, quodam modo, adumbrare solet Spiritus
 Sanctus; revera enim oculus non vidit, neque auris
 audivit, neque in cor hominis ascendit quæ præparavit 1 Cor. ii.
 Deus iis qui diligunt illum, uti loquitur Apostolus. 9.
 Pari modo, quando loquuntur Scriptores sacri de

igne inextinguibili, de verme immortalis, de fletu, lamentis & stridore dentium, de flammis perpetuis, de lacu Ignis sulphureo : Hæc omnia ad literam nemo, sagacior ingenio præditus, interpretatur ; sed, quod hujusmodi cruciatus maximè horret humana Natura, idè Sapiencia Dei hujusmodi figuris infandos illos & ineluctabiles dolores damnatorum autem oculos ponit. Ignem non crassum, non corporeum aut materiale, immò nec Æthereum in Sæcula duraturum, expectamus ; ejusmodi enim ignes, sicut Animas afficere nequeunt, ita subiecta sibi corpora necessariò consumunt ; irarum autem Divinarum Flammæ subtiliores sunt, ex ipsius *Dei Naturâ* infinitæ & immortales, animæque nunquam perituræ excruciantur aptissimæ ; at neque Lingua neque mens hominis totam istam cruciatuum congeriem dinumerare sufficit ; & tamen, infinitæ Misericordiæ splendore occæcati nonnulli, totam *suppliciorum aternorum Comminationem, Fabulam, Puerile terculamentum, Commentum Papisticum, immò Poeticum & Ethnicum*, dicere ausi sunt ; at quis inde malitiæ humanæ portam apertam iri non sentiet ? Quis *Deum suum* amore adeousque filiali prosequitur, ut exinde in *Patris celestis* leges offendere satis metuat ? Neque tamen *Dei Justitiam* hinc nobis condemnare licet, nullis enim nos vulneribus, nisi de quibus sæpè sæpius præmoniti fuimus, perstringit ; Vitam & mortem ante oculos nostros posuit, Vitam omni fælicitate ornatam, mortem immensis terroribus obseptam, ut utram harum volumus, incoacti, accipiamus ; non quod voluntatis nostræ propensionem non præsciret, sed ut omnem à nobis cavillandi ansam amputaret. Justus ergo Deus est qui nobis Electionem propriam concedat, & non est nisi ex se damnatorum perditio.

2°. Damnatorum Statum intueamur, & quam impossibile sit damnatis pœnitentiam agere. Ubicunque
pœnitentia

pœnitentia veræ, ibi etiam Divina Misericordia lo-
cus est; quodcumque enim averterit se impius ab
impietate suâ quam operatus est, & fecerit Judicium
& Justitiam, ipse Animam suam vivificabit; at ubi *Ezek.*
obstinatus impius se in iniquitate obdurat, ibi ni- *xviii. 27.*
hil omnino valet Promissum istud benignissimum.
Inde est quod peccatum in Spiritum Sanctum irremis-
sibile dicitur, quod omnem Pœnitentiæ spem peni-
tus excludat; alias Criminis admissi intimus Dolor,
Vitæque in melius commutata, mediante expiato-
rio Christi sanguine, infensum Deum certissimè
placaret; post Mortem verò Deus scelerato, ne-
que Fide vel operibus ejus, neque vivorum Inter-
cessione, neque mortuorum in Christo, neque
Christi ipsius meritis conciliandus est; unde pru-
denter monet Ecclesiastes, Quodcumque facere potest
manus tua, instanter operare, quia nec Opus, nec
Ratio, nec Sapientia, nec Scientia erunt apud inferos
quò tu properas; si verò Mortuos nulla spes manet, *Eccles. ix.*
multo minus damnatos; Judicis Omnipotentis Ju- *10.*
dicium inconcussum stabit; damnati namque pec-
catoris cor, cruciatibus Inferni non mollescit, sed
induratur; commissorum recollectio horrores Ge-
hennales auget, & eorundem meditatio summam
inducit desperationem. Angeli jamdudum lapsi
& in catenis igneis in terribilem istum diem
reservati, erratis suis nuspiam seriò indoluere,
nullam veniam à Justissimo Judice petiere, neque
unquam illis in mentem venit, mores suos refor-
mare, humiliores se & magis innocuos, impetratâ
veniâ, præstare, quod ex industriâ illâ fatali in
perniciem nostram indefinenter exercitatâ, satis
patet: Eadem verò fors impios manet homines,
& Pacem cum Deo ineundam minime meditantur
justâ ejus Irâ, sed immensâ tamen, oppressi; a-
liud omninò agunt miseri; seductorum suorum
artes agnoscunt, & perpetuis deinde odiis profe-
quantur: Non possunt non pectorum suorum ex-
C 2 cutere

cutere intimas latebras, seminaria ista scelere nimium quantum luxuriantia, fructusque execrandos inde enatos discernere; hinc vulnera altissima, flagellorumque vibices, intolerabiles quidem, at in perpetuum tolerandas, sentire, iustamque *Judicis supremi* sententiam in se latam suffragiis suis confirmare, *Judicem* tamen ipsum æternis maledictis lacessere. Quid tandem inter hæc pœnitentia? Quâ spe mentium mutationi operam darent? Anne Evangelista aliquis lætum tandem tortis nuncium allaturus est? At *Evangelium* istud dum viverent, dum spes aliqua supererat, contemptui habuere. Anne *Sacrificium* aliquod *Propitiatorium* pro his adhuc offerendum manet? *Christus noster*, unicâ sui *Oblatione* semel factâ, plenum, perfectum & sufficiens *Sacrificium* obtulit, *Oblationem* & *Satisfactionem* pro peccatis totius *Mundi*: Voluntariè autem peccantibus, post acceptam *notitiam Veritatis*, jam non relinquitur pro peccatis *Hostia*. Anne mutuis, placidisque & benè temperatis *Consiliis* se tandem in pœnitentiam erigent? *Convitiis* potius inter se & mutuis execrationibus certaturos credibile est. Requiesne ulla cruciatis dabitur, ut ad sanam mentem reversi Deum misericordem & clementem invocare valeant? Lucida istiusmodi intervalla non admittet acutior Divini furoris sensus, perpetua Diabolorum societas, & malignitas nullo tempore mitiganda. *Fundamentum Pœnitentia Fides est*, Fides ista salutaris, quâ indutus *Peccator* in conspectu Dei pro *Iusto* habebitur: Qui ob admissa dolet, meritorum Christi memor, de veniâ illius nomine procurandâ nusquam dubitat, exinde verò se vitæ sedulus accingit emendandæ; Quo modo autem *Fidem* in Christum ostendat ille, qui criminum anteaكتورum sibi conscius, *Christi mediationem* & *merita*, jamdudum repudiata & proculcata, pro se nihil omnino valere posse, certus novit? Quâ spe fretus misericordiam ab isto *Judice*

Hebr. x.
26.

dice fide inconcussa expectaret, qui oblatam olim præfractè respuerat? Quibus ille mediis Fidei suæ sinceritatem vindicaret, ubi *fructus Pœnitentiæ dignos* producere non licebit? Omnes certè animi benè compositi vires & facultates effagitat vera pœnitentia; At dum Podagrâ vel Renum Calculo laborantes, studiis & negotiis quibuscunque ineptos quotidie videamus, quî tandem divinis rebus vacabit mens flagellis non numerandis exagitata, doloribus exquisitissimis lacerata, immedicabili desperatione furiosa? Qui verò à *spe salutis* totus excidit, *Pœnitentiæ* omninò immemor est, & res divinas neque curat, neque meditatur. Immò in deterius semper ruunt res damnatorum, quoniam

3°. Non modò *admissorum damnatos non pœnitet*, sed & *peccata peccatis* continuò *superstruunt*, & doloribus in æternum subjecti, in scelera, in æternum repetita, prolabuntur. Detur autem Deum, summè misericordem, veniam indulgere damnatis voluisse; Voluit etiam idem Deus salutem viventium peccatorum; At verò in iniquitate sua perseverantibus, malis indies ingravescentibus, indulgentiam semper negavit; Qui erroribus suis valedicit, *qui quod justum est & rectum facit*, is solus veniam consequitur. Inferni autem incolæ, sicut ante mortem perversa quæque patrârunt; ita & post latam sententiam antiquum obtinent, proterviæque succrescentis toti satagunt; iidem sunt qui antea, emendationis incapaces peccatores. Quod *Conscientiæ propriæ* accusationibus succumbant, quod *Iustitiæ Judicis* agnoscant, quod *Salutem nullam* sperent, quod sua ipsorum *anteacta scelera* execrentur, hæc quidem rectè omnia; An verò his omnibus Iustitiæ divinæ satisfactum iri credere est? Magisne adhuc pios, dociles, Legibus Dei subjectos, à corruptione internâ Sanguine Christi ablutos, & penitus puros in posterum fore sperandum

sperandum est? Contrarium nobis omninò in ista de *Divite & Lazaro* narratione innuere nobis videtur *Salvator noster*, ubi non rarò mirari subit, viros quosdam, aliàs doctissimos, in Parabolæ istius explicatione adeousque hallucinatos à vero aberrasse, dum *Divitem*, in inferno cruciatibus intensissimis exagitatum, nescio quâ charitate fraternâ subitò exardescentem statuunt, & *Lazarum* idè ad Patris sui ædes mittendum, enixissimis precibus, petiisse; Ac si, suis ærumnis jamdiu fatigatum, fratrum miseresceret, & eorum perditionem, quibuscunque demùm mediis, prævertere conaretur. Hoc scilicet est Scenam quandam pietatis, etiam apud inferos, aperire, & Satanam ipsum, humanis à se conflatis doloribus illachrymantem, introducere. Atqui, ut quod verum est proferam, uti in Parabolâ istâ damnatos pœnas reales & positivas, sub siti & vivibomburio inextinguibili velatas, pati demonstrat Christus, ita *Divitem* invidiâ & malitiâ inveteratâ, charitatis autem fucò velatâ, etiam inter inferni dolores laborantem proponit: Non enim *illi* curæ erant *Fratres* in eandem Abyssum, eosdem cruciatus, protenus deducendi; sed *Lazarum*, in *Abrahami* sinu suavissimè recumbentem, videre non sustinuit. Et si ergò invido totam *Lazari* fælicitatem intervertere non licuit, si paucorum tamen dierum intervallo turbaret, id verò sibi in lenimen doloris acerbissimi duceret; Certissimè enim novit quod, quantum *refrigerii* unius guttulæ, ad linguam suam siti exustam, applicatio attulerit, tantum *agritudinis* Lazaro, ob unius momenti Beatitudinis intercapedinem, oriretur. Inter autem tremenda maximè vitæ Gehennalis tormenta, perfectam visionem fælicitatis beatorum memorant præstantissimi Theologi, cujus etiam veritatis nostrum hócce verborum *Divitis* interpretamentum perspicua satis est demonstratio.

Quis

Quis verò Deum sibi adeousque mitem & à jure suo recedentem effingat, ut *damnati Pœnas* vel *imminuere*, vel *terminare*, vel *in totum pratermittere* dignetur, dum *Abrahamum Diviti*, quem tamen *Filium suum* agnoscit, minutissimam aquæ guttulam renuentem, & *immensum quoddam Chasma* & irremeabile inter *Damnatorum* & *Beatorum* sedes firmatum videat, utriusque enim status, ex dictis, liquidò constat infinita ratio. Detur autem damnatos, terribili tandem experientiâ edoctos, *Deum esse* seriò & ex *Animo* confiteri; non tamen ut *Deum* adorant, sed nomen *Judicis* sanctissimum horrendis *Blasphemiis* proscindunt, &, ut *Justum* agnoscant, *Justum* etiam in æternum execrantur. Sic Angelo quarto, cui datum fuerat *Æstu* & *Ignem* affligere homines, *Phialam suam in solem effundente*, astuaverunt quidem homines, teste *Spiritu Sancto*, astu magno, & quid inde? Et blasphemaverunt nomen *Dei* habentis potestatem super has plagas, neque egerunt pœnitentiam ut darent illi gloriam. Item effudit quintus Angelus *Phialam suam super sedem Bestiæ*, & factum est *Regnum ejus tenebrosum*, & *commanducaverunt Linguas suas præ dolore*, & tamen blasphemaverunt *Deum Cœli* præ doloribus & vulneribus suis, & non egerunt pœnitentiam ex operibus suis. Item septima *Phiala effusionem* sequebatur *Grando magna descendens de cœlo in homines*, & blasphemaverunt homines *Deum propter plagam Grandinis*, quoniam magna facta est vehementer. En verò 8, 9, 10, imaginem resipiscentiæ infernalis! Ecce damnatos 11. omnes in tot *Pharaones* confirmatos, & adhuc etiam ultimæ infantiæ impetigine abreptos! Et amore superstitum proximorum, anxium, qui *Dei amore* destituitur putemus? Quam multa, reverendi Patres, Fratresque! Oculis hisce nostris quotidie occurrunt hominum à Deo afflictorum exemplaria, hominum, qui se nomine indigetant Christiano, qui tamen *Vitæ reformandæ loco*, *Regem optimum*

optimum maximum factis suis irritare pergunt? Non in Preces, non in Confessiones, non in Supplicationes debitas descendunt, sed prævagationes suas multiplicando sunt, & in blasphemias, usque in hoc Sæculum inauditas, incognitas, execrandâ planè audaciâ prorumpunt? Et in inferno meliores tandem evasuros credibile est? Apage Affanias istas! Quem non adhuc peccasse pœnitet, idem adhuc manet, & in pejus ruit peccator; *Pœnas* autem *temporales criminibus perpetuis* astringere & bono Viro, & Theologo Christiano omnino indignum pronunciamus.

4°. Ut *suppliciorum damnatorum perpetuitatem* certiùs instructam demus, ipsius *æternitatis Naturam* altiùs aliquantulum intueamur. *Æternitatem* nulla omnino distinguunt temporum Intervalla, immò ipsa *durationis* vox cum verò *æternitatis* conceptu vix ne vix quidem stare potest. *Deum nec Principium habuisse, nec dierum terminum habiturum esse, fatentur omnes.* In ipso Creationis Articulo, initia sua accepere Tempus ipsum, Horæ, Dîes, Menses, Anni, & reliquæ, quot quot sint, temporis distinctiones; atqui valent istæ distinctiones tantùm quoad nos, mundo enim jam creato, non magis datur *Prîus* aut *Posterius* quoad Deum; neque temporum Intervalla, quibus nos res, vitæque nostram metiri solemus, vel unicum temporis Punctulum æternitati addunt, vel detrahunt, vel ullam æternitatis Particulam conficiunt; solutâ demum hac Orbis universi compage, cessabunt temporum Rationes, omnes in immensâ *Æternitate* absorptæ. Et hoc est quod docet fortis ille *Angelus de Cœlis descendens, amictus nube, & irim circa caput suum habens, cujus facies erat ut Sol, & Pedes ejus tanquam columna Ignis, qui Pedem suum dextrum super mare posuit, sinistrum autem super terram* (hic scilicet filius erat Dei, mundique evanescentis Judex) *cum levavit manum suam ad Cœlum*

lum & juravit per viventem in *Sacula Saculorum*, *Apoc. x.*
quia tempus non erit amplius. Idem etiam innuit *1, 2, 3, 6.*
Theologus ille Evangelista, dum in novâ Hieroso-
lyma cælestis Civitate, nullam futuram noctem, asse- *Apoc. xxi.*
rit; ubi enim noctium dierumque Vicissitudines *25.*
cessant, nec amplius suos Orbes percurrunt Sol &
Luna, & cætera, in supremis orbibus conspicua,
sidera, quæ omnia ab origine formavit Deus, ut
dividerent Diem & Noctem, & essent in Signa &
Tempora, & Dies & Annos, ibi necessariò aufert *Gen. i. 14.*
quodcunque his solis Luminarium motibus metiri
potest. Solvetur autem universum hoc corporeum
aut materiale, cum Tuba ista supremum fatalem
sonitum dederit, & antequàm *Judex* sententiam
suam tremendam pronunciaverit. *Maledictio* ita-
que in *Hædos* prolata vel sempiternos habebit effe-
ctus vel nullos; si vero nullos habeat, *Maledictio*
Hædorum & *Ovium* *Benedictio* eodem recident; idem
erit malorum *Supplicium* & bonorum *Gaudium*, ea-
dem *Societas* sanctorum & damnatorum *Satanæ*
sodalium; neque vel minima erit inter *Cælos* in-
effabili *Gloria* perpetuò lucentes, & *Abyssum inferni*
tenebricosam, doloribus continuis scaturientem,
differentia; quod æquè absurdum est ac ridiculum.
Sin autem *Judex* ille summus *Hædis* ad sinistram
positis reverà maledixerit, & *maledictio*, in terri-
bili istâ sententiâ percussos, locum habet, *Æterna*,
& in se, & in *Pœnis* secuturis erit ista *maledictio*,
Æternitate enim, post temporis *Funera*, omnibus,
ex æquo, aperienda, involvetur, *Æternitatis* au-
tem nullæ sunt *Partes*, nulli termini; & si *Deus*
ipse *æterno* *Fines* possit imponere, *æterni* adhuc
Naturâ manente immutatâ, ipsius etiam *Deitatis*
periclitaretur *Æternitas*, cum semel *Dei* & *Æterni*
conceptus, mente suâ, impiè sagaces, dividere va-
lerent: Quæcunque autem de *Novis Cælis*, *Novis*
Terris, novisque *Hierosolymis* loquuntur *Apostoli*,
dubio procul omnia figurata sunt, amplissimæque

inter *Vitam præsentem*, miseram quidem & ærum-
 nosam, & *Beatitudinem futuram*, immutabilem om-
 nino & infucatam, differentiæ, pro captu nostro,
 adumbrationes. Novimus omnes, ab ipsis mundi
 hujus primordiis, nullam novam materiam creatam
 extitisse; corpora vero Animantium ex substratâ
 & prius existente materiâ figurata, exinde verò,
 dum nutriantur & augeantur, plures *Mundi ma-*
terialis particulas sibi ipsis contrahere & coacer-
 vare, & in propriam Naturam immutare, decur-
 rentibus verò annis, atque multiplicatis indies
 Animalium numeris, necesse est ut, vel ipsâ *Nat-*
tura methodo tota hæc universi Materia in Anima-
 lium hæcce corpora coalescat, penitusque exhau-
 riatur; adeo ut cum Tuba ista ultima sonum
 dederit, flammæque mundi partes sæculentiores
 radicitus consumpserint; cùmque summus ille &
 omniscius *Artifex Deus*, corpora novæ Vitæ desti-
 nata, compositione particularum Homogenearum,
 suas quibûsque restituens restauraverit, *Mundi pri-*
oris & Corporei nihilominus supererit, nisi quod in
 Corporibus istis puris, defæcatis, reverà Spirituali-
 bus ex integro concurrat. Unde neque ampliùs
 opus erit *Cælorum aut Terrarum materialium*, cum
Deus erit omnia & in omnibus. Sanctosque suos,
 vultus placidissimi aspectu, & Luce & Fælicitate
 nunquam deficiente, impertiet; ipsi enim, eodem
 more, ubi *Christi* ipsius *humana Natura* subsistit,
 vivent. Damnatis autem nubem, tenebrasque,
 quales olim *Aegyptiis Israelem* suum invadentibus,
 at multò magis horrendas & terribiles obvertet,
 vitæ in perpetuum emortuali, pœnisque Spiritua-
 libus inferendis, nimium quantum adaptatas;
 Quæ omnia perennitatem suppliciorum *Damnandis*
 æquè ac *gaudiorum Piis* resurgentibus debitorum,
 disertè satis probant ac demonstrant. Æternita-
 tem ingressi, vel æterni status participes, æter-
 nitate semel obtentâ privari nunquam possunt;
 In

In *æternum* Peccantes, in *æternum* etiam puniri debent; Solis Pœnitentiam veram agentibus veniam promisit Deus, post mortem verò nullus restat Pœnitentiæ locus; Deus iisdem verbis & *Beatitudinem Sanctis* & *Pœnam Damnatis* denunciat æternam; Perpetuitas Beatitudinis istius & Miseriæ eousque iisdem innititur fundamentis, ut sublata unâ necessario etiam tollatur altera; Pœnæ ergo Damnatorum sunt æternæ.

5°. Nec verò eidem *Veritati* statuminandæ alterum deest argumentum, idque ex ipso *Christi Sanguinis* pretio deducendum; Sanguis verò iste, infiniti in se pretii, posita damnatorum, vel libertate tandem obtinendâ, vel absolutâ annihilatione, quam vili veniet? Dicimus *Pios in Christo dormientes*, à suppliciis, peccatoribus debitis, *Sacrificio Sanguinis Christi liberatos*, non autem tantæ molis erit *Judicis* ira, si non æterna; nec Sancti tanto *Sacrificio*, qualis fuerit mors *Salvatoris Θεωτοῦρου*, à pœnis, merè temporalibus, redimendi: *Quisque* suos pati manes & potuit & debuit, usque dum tempus istud exoptatissimum adveniret, nec, tam immenso pretio, è cruciatuum vinculis solvi, vel hominum impatientissimus efflagitaret. At hoc est quod *Sociniani*, *Atheismi* fautores subtilissimi, præcipuè vellent, ut *Christum* *Iustitia Patris sui*, peccatorum loco, *satisfecisse*, aut *redemptionis pretium* pro nobis solvisse, sub aliquâ tandem rationis specie, denegarent. Si enim *satisfactione* aut *redemptione* istâ non est opus, cui bono *Filius Dei æternus*, *Patri coessentialis & coequalis* *Humanam indueret Naturam*? Cui bono Sanguinem suum pretiosissimum profunderet? Vitam denique sanctissimam deponeret? Et *his* opus non esse, cogitanti perspicuè satis apparebit, si vel *Nullis*, vel *temporariis solis Suppliciis* etiam *Athei* & *Increduli* exercendi fuerit; si vel *Annihilationis*, vel *futura saltem Relaxationis* certiores fierent.

fierent. Sin autem *Pœna* istæ infernales non sint nisi temporariæ, neque eousque improbandi sunt, qui, licet inferni cruciatus sentiant, fidem solam, in se non necessariam, Messiam, nullis profuturum, rejecerunt; & velit nolit ille, ipsi tandem in libertatem, vel insensibilitatem Cruciatuum infernalium vindicati exhibunt. Ab ærumnis & calamitatibus hujus vitæ se minimè immunes sentiunt pii, quia sub repetitis afflictionum verberibus gemant, & sub impiorum tyrannide oppressi doleant; unde rectè argumentatur Apostolus, *Si in hac vitâ tantum in Christo sperantes sumus, miserabiles sumus omnibus hominibus.* In nos enim, quatenus Christo Domino nostro fideliter in omnibus adhæremus, tota ingruit malorum tempestas. Si verò ab his nondum redimantur pii, Quid Boni tandem ab adveniente Messia, si tamen Christus ille fuerat Messias, adepti sunt? Vitam nonnunquam longam, & calamitatibus innumeris gravem, in terris producant, aded ut ærumnarum tædio victi, mori exoptant. Quantò levius esset vel *ira perbrevis* onus, vel miserè *protracta vitæ* terminus? Quas autem gratias debitas Salvatore morienti solverent, cujus morte nihil dignum sentiunt? Idem esset si hunc *Redemptorem*, vel rejiciant, vel agnoscant; rejecto enim nullas subibunt Pœnas, agnito Bonis omnino nullis fruantur. Neque verisimile videtur *Deum Patrem Filium suum unigenitum & æternum*, è sinu suo, in terras missurum, & calamitatibus humanæ Naturæ annexis obnoxium daturum, tantum ut Sanguinis sui dispendio, libertatem istam mortalibus procuraret, quâ, annorum non multorum naturali decursu, sine vel unius hominis vitæ effusione, certissimè fruerentur.

Sin autem *Satisfactionis Christi* fabulam missam faciamus; *Jesum* vero *Hominem* tantum, at optimum, at sanctissimum, Martyrum aliorum more,

in testimonium veritatis Evangelicæ, & in exemplum Sanctorum, Christianæ, à se denominatæ, Fidei professorum, Mortem violentam & meritam, summâ cum Patientiâ, &, ad explendam Patris sui voluntatem, resignatione integerrimâ, subiisse agnoscamus; difficultates quas-
 cunque de *effectu mortis Christi* propediem in fumos abituras spondebunt *Sociniani*, seque cum reliquis Ecclesiæ Catholicæ membris facillimè coalituros; quod Schemate isto toto de *Satisfactione* impossibili & nequaquam necessariâ longè exoptatius eveniret; At verò concessâ solâ *damnatorum annihilatione*, vel *cruciatuum* eorundem *relaxatione*, quæ vel udo digito concedant prudentiores, & omnia quæ vellent, *rationi defacata* grata & maximè congrua videbuntur. Quis autem hujusmodi Officiis delinitus, non portentosis hujusmodi Hæreticis manus libentissimè offerret? At verò quis est qui, Fide Christianâ penitus imbutus, Satanæ fallacia hujusmodi lenocinia non penitus penitûsque rejiceret; seque potius *Veritati* in *Evangeliiis revelata*, quàm *rectissima Socinianorum rationi* traderet? Quis autem, mentis compos, immensum istum *Dei* erga homines amorem, quo *Filium suum unicè dilectum unigenitum* morti, pro totius Mundi peccatis, tradidit (cum præsertim amorem illum tantis in Scripturâ Sacrà præconiis undique illustratum videret) quâ debet reverentiâ non suspiceret? Quis non *Jesum* istum *Dei Filium*, *Jesum qui Peccata nostra ipse pertulit in Corpore suo super Lignum*, *cujus vibice sanati sumus*, mortem, maledictam & execrandam, obeuntem, *Justitiæ Patris sui* plenè & perfectè *satisfecisse* crederet? Quis non illum, *per & propter quem omnia visibilia & invisibilia, in cælis & in terris, creata fuisse constat*, Patri suo per omnia æqualem Deum esse, & tamen Naturam humanam, hominum pereuntium gratiâ, induisse agnosceret, ut meritoria
 suâ,

fuâ, tam vitâ quam morte, Fide verâ præditos à pœnis, errantibus jure meritò debitis, ultro liberaret? Quis non pœnas à damnatis in futuris sæculis tolerandas perpetuas (Scripturis tam liquiddò perpetuitatem istam affirmantibus) atque inde *fidelium* ab istiusmodi suppliciis *redemptionem Dei misericordis* summum & maximè necessarium *donum* statueret, potiùs quàm à Socinianorum partibus, hæc omnia denegantium, stare, aut cum foetidissimâ istâ Hæreticorum colluvie, cum *ratione insanire* disceret? Sit *Deus* tandem *solus verax*, se autem *mendaces*, quotquot extant, *homines* humillimè fateantur, & quæ conjunxit ille, disjungere audeat nemo; ille autem *peccatum & pœnam*, cum *peccatorum morte aternitatem cruciatuum* semper colligavit; *Sententia* verò *Divina Interpretationem* evadere, *vim* autem *intrinsecam* ferre velle, prudentis esse non potest. Gaudeant ergo hujusmodi homunciones in fabulosis suis, de finibus malorum, deliramentis; *Accendant sibi ignes, & scintillis cincti incedant, & ambulent in lumine ignis sui, & in flammis quas succenderunt.* Qui *verborum sensum* ingenii acumine eludet, eodem & *inferni dolores* eludere in cassum conabitur. *Deus O. M. consumens ignis* dicitur, & straminea hujusmodi commenta furoris sui flammâ funditus exuret. Viderint tandem Hæretici Nugatores, *Quis poterit de illis habitare cum igne devorante? Quis habitabit ex illis cum ardoribus sempiternis?* Hæc autem de primâ Quæstione dicta sufficiant.

2da *Quibus methodis Pœnas hæc aternas evitare. Premia autem Cælestia consequi, viro liceat Christiano?* Cui Quæstioni solvendæ paucissima delibare vobis, *Viri, Patres, Fratresque reverendi*, abundè sufficiet. Methodos autem hæc clare satis exponit *Judex*, dum rectè facta *Ovium*, malè verò *omissa Hædorum* accuratè recenset. Hædi se paratos

paratos fuisse Christo recipiendo, cibando, vesti-
 endo, consolando apertè profitentur; & tamen
 ipsum Jesum in terris versatum, mira concio-
 nantem, patrantem, patientem; per Apostolos
 suos, & legitimos eorum Successores, usque ad ip-
 sum Mundi finem, Evangelizantem, pacem &
 veniam peccatoribus obtendentem, sprevèrè stul-
 ti, & obstinati repudiaverunt; neque minus pec-
 catis suis adhæserè pertinaciter, & servorum Dei
 munera, brutà quadam stupiditate, insuper ha-
 buerunt: Nec tamen dubitare est, quin si *Hædi*
 Christum terribili eadem Gloriâ fulgentem, quâ
 pro Tribunali sedens circum vestiebatur Angelo-
 rum millibus circumdatum, & Majestate planè
 Divinâ verendum conspexissent; si Conscientiæ
 monitionibus aures æquè sedulas, ac tremendo
 isto Judicii die, adhibuissent; non tantum Christi
 servos, sed & Christi Legatis obsequentes, Christi
 Discipulis & Membris amicissimos Fratres, se,
 totis animis, tradidissent: Quicunque enim Re-
 ligionis alicujus Authorem pro meritis venera-
 tur, omnes ejusdem amicos & asseclas inter suos
 habet; Quémque honorem capiti referre vellet,
 eandem subjectis quibuscunque membris, omni ar-
 reptâ occasione, persolvere conabitur. Sed uni-
 versas animi facultates occæcat *incredulitas*. Qui
Magistrum, impostoris nomine, odio prosequuntur,
 iidem etiam *servos*, quasi earundem *fraudum con-*
scios, proculcabunt & aspernabuntur; Qui *Christum*
 rejiciunt, *Legatos* etiam & *Fratres Christi*, quan-
 tum in se est, delebunt. *Judex Hic*, omnia quidem
Officia, non verò *Peccata admissa*, neque *Fidei de-*
fectum Hædis objicit; neque opus erat ut de *his*
 verba faceret. Novit *Judex* ille intima omnium
 pectora, & cogitationes abditissimas penitus ri-
 matur; Quali è radice exsurgant bonorum ope-
 rum furculi apprimè sentit; *Arborem autem ex*
fructibus editis cognoscere hominum est, quibus pe-
 catorum

Acorum ferulos quoscunque altius excutere non
 datur; Quo facilius ergo *assistentium* consensum
sententia suæ eliceret *Judex*, de operibus solis *visi-*
bilibus quæstionem movet, de quibus & *Angeli*
 & *Homines* testes esse potuerunt satis idonei. Qui-
 cunque vero quæ justa autoritate fanciuntur facere
 emittit, uti malignitatem & proterviam ingenii
 sui omnibus reddit conspicuam, ita, dum Legem
 Dei positivam transgreditur, hunc perpetim non
 facienda patrare liquidò constat; & illum qui in
 Leges istas positivas voluntariè impingit, prohi-
 bitionum sacrarum rationem habiturum esse, haud
 credibile videtur; eadem enim est ratio Legum
 omnium divinarum, atque eadem autoritas; un-
 de rectissimè disputat Apostolus, *Quicumque Le-*
gem totam servaverit, offendet autem in uno, factus
est omnium reus; Qui enim dixit, non mæchaberis,
dixit, etiam non occides; Quod si non mæchaberis,
occides autem, factus es transgressor Legis. Qui ju-
 stam enim autoritatem, in uno aliquo articulo,
 respuit, istam ipsam autoritatem in alià causà
 sincerè admittere nullo modo potest. Et natu-
 ralis adeò usque est inter *operum bonorum omisso-*
nem, & *peccatum positivum*, connexio, ut rectissi-
 mè, in publicà suà & solenni Exomologesi, Ec-
 clesia confiteatur *Anglicana*, quòd, uti *Sacro-sancta*
Dei mandata violantes, quæ à nobis præstanda erant
omissimus, ita & quæ non præstanda erant commisi-
mus. Bona Opera peragenda sunt, non solum
 quatenus *in & per se* bona sunt, sed & quatenus
 Deo grata sunt & à Deo jussa: Christiana quæ-
 cunque officia nobis adimplenda incumbunt, non
 tantum quatenus *in se & suâ Naturâ* pulcher-
 rima sint, & omnibus adamanda, sed quatenus,
 istis peragendis, *Christi Dei gratiâ, Fratribus no-*
stris Fidelibus benè faciamus, amorem ejus erga
 miserandos peccatores, gratis animis, recolamus,
 & omnes istos, propter quos Vitam suam & San-
 guinem

Fac.ii. 10.
 11.

sanguinem immaculatum effudit Christus, nobis etiam charissimos esse demonstramus; Ut quod iste pro nobis fecit, idem etiam & nos pro fratribus nostris faciamus; *Qui vero habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necessitate premi, & clauferit ab eo viscera sua, quomodo charitas* ^{1 Joan. iv.} *Dei manet in eo?* At verò totius Legis transgressor ^{17.} pronunciandus est, qui charitate Dei destituitur.

Inter *Hædos* autem, non tantum stare videmus *infideles*, & *incredulos*, sed & *hypocritas*, qui licet fulgore operum suorum, aut pietatis fervidioris flammis oculos male credulorum perstringant, & hominibus nonnunquam sagacissimis fucum faciant, Bona ista, tantum ut ab hominibus laudentur, perpetrant, *recta* quidem aliquando, nunquam autem *rectè* agunt; Non *Christi*, non *Fratrū*, sed *sui* gratia se munificos, pios, & zelo fervido agitados ostentant; sed inanis ista Gloriæ affectatio, die illo omnium proditore, omnibus patebit, atque hypocritarum opera maxime illustra, velo semel detracto, *splendida* tantum esse *Peccata* fatebuntur omnes. Ubicumque sana est & sincera *Fides*, ibi etiam *Charitate* operabitur; ubicunq; deficit *Charitas*, ibi etiam abest sincera ista & sana *Fides*; Qui *Fide* ista caret, non potest Deo placere, neque tandem *Judicis maximi Sententiam* evitare.

Quæ ergo omisere increduli & socordes nimium *Hædi*, ea omnia nobis incumbunt Officia; bona ista opera, scilicet, quibus destituebantur *Hædi*, in *Ovis Christi* vividissimis radiis eluxerunt; agnoverant *Oves Deum* suum, agnoverant *Salvatorem Christum*, agnoverant *Spiritum Sanctum*, *Sanctitatis Authorem*, *Paracletum*, hisque, solidâ & rationali *Fide* innixi, à tali fiducia nullis illecebris, terroribus nullis abducendi erant. Præsente *Christo*, aspectu ejus læti, obsequiis ipsum perpetuis sequebantur; verba ejus, melle Hyblæo suaviora, bibulis captabant auribus; ex facultatibus suis ne-

cessitati ejus cuicunque alacres ministrabant; in miraculis ab ipso editis divinam ejus & æternam Naturam didicerunt, & nunquam nisi invitati à societate Magistri cœlestis avellebantur, sed omni hora paratos se exequendis mandatis ipsius sanctissimis præbuere. Quæ ipse Christus, quæ Apostoli, quæ Legati ejus in Nomine Domini, dictaverunt, summâ curâ observârunt, & amore perculsi immortalis, meritique Salvatoris conscii, jussu Evangelica, ad hunc usque Diem, mirantur, captant, amant, totisque nervis in actum producere conantur. Hinc ubicunque Dei Creatoris imaginem conspiciant, ubicunque crucis Christi Symbolum distinguant, ubicunque Christi Nomen audiant, & meritorum ipsius memoriâ compellantur; Ubi nudos, famelicos, sitibundos, ægros, incarceratos vident Christi servos, misericordiâ penitus imbuti, *benigni Dei, humana Natura, & Fidei communis* memores, egenorum necessitatibus liberali animo, vultu, manu ministrant; *omnibus quidem benefacere student, præcipuè autem Domesticis Fidei.* Quoscunque ignaros, stupidos, Religionis Fideique Christianæ exortes inveniant, his *elementa prima rudibus* inculcant, *progressis autem, altiora Evangelii Mytheria,* quantum opus est, seduli exponunt. Quoscunque demum tristes, dubios, tentationibus variis exercitatos, arrogantia, donisve Spiritualibus inflatos, aut, solatii cœlestis privatione, exanimes ferè & desperabundos, quoscunque zelo violento præfervidos, vel socordia carnali stupefcentes reperiant, his etiam medicamina aptiora ingerere nituntur, & per Pietatis semitas firmis gressibus deducere, donec beatâ tandem Societate conjuncti à dextris *summi Judicis* appareant, & in *æterna Magistri maximi gaudia* introire permittantur.

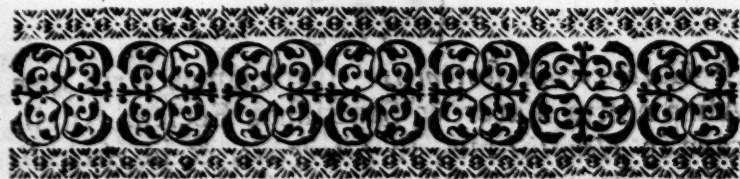
Gaudia autem ista Benedictis à Mundi constitutione parata fuisse docet Christus; non ergo existit

stitit hæc rerum omnium Compages, priusquam incolis ejus præmia sua parabantur; & cum Universi hujus Creatio ab æterno prævisa fuit & prædeterminata, ab eadem etiam æternitate sempiterna gaudia Piis, Impiis supplicia infinita designabantur. *Quales Pœna damnatorum futura sint*, curiosa nimis est & inutilis Quæstio; de istis tamen hæc proferre liceat. Quæcunque mala Deus Omnipotens in Hostium suorum capita congerere, Naturæ ipsorum congrua & perferenda, potis est, ea omnia damnatis peccatoribus expectanda manent; idem est Ignis qui paratur *Diabolo & Angelis ejus*, & qui paratur *misellis hominibus*, eadem est *damnatorum Societas* horrenda, eadem demum *suppliciorum Æternitas*; neque post *latam demum sententiam* mutari potest Deus, aut leniri Dolores perpetuo morientium damnatorum; *in die enim isto vindictæ* apparebit ira Dei, quam obstinati Peccatores secundum duritiem Cordis sui coacervaverunt sibi, qui divitias Bonitatis & Patientiæ & Longanimitatis contempserunt, cum eos quotidie revocaret ad Pœnitentiam; *tunc clamabunt ad me*, inquit Dominus, *& non exaudiam, querent me quam maturimè, & non invenient, quia oderunt Scientiam, nec receperunt Disciplinam Domini, sed abhorruerunt a Consilio meo, & spreverunt Correctionem meam*; tunc, serò nimis, precabuntur post clausum ostium, & petent Misericordiam in Die Judicii. O tremendam Vocem Judicis justissimi quæ contra eos pronunciabitur, quum dicetur ad illos--- *Ite, Maledicti, in Ignem æternum, qui paratus est Diabolo & Angelis suis!* Nos ipsi ergò, *Viri, Patres, Fratresque venerandi*, nos Populi Christiani Pastores, etiam nobis tempore accepto prospiciamus, dum adest Dies salutis, nox enim veniet quum nemo potest operari, dum Lucem habemus credamus in Lucem, & ambulemus tanquam Filii Lucis, nè & nos tanquam Servi inutiles & infidi in tenebras exteriores abjiciamur,

mur, *ubi fletus est, & stridor Dentium continuus* ; nè nos, inter reliquos Humanæ Naturæ participes, benignitate Dei, nos ad resipiscentiam summâ cum Misericordiâ invitantis, abutemur ; ille enim, pro maximâ suâ Clementiâ, præteritorum veniam sponte promittit, modò ad eum ex Animo & sincero Corde convertamur ; hæc alios, hæc nos ipsos inter primos doceamus. Date mihi veniam, *Patres, Fratresque*, hæc vobis, Christi Domini nostri Legatis reverendis, inculcanti ! Nos quidem *Lucem Mundi*, indiget at Magister ille summus, at verò Lux nostra clarior esse debet, & nullis Peccatorum Maculis obducta ; Labores nostri continui debent esse, nullisque inertix aut voluptatum intervallis abrupti ; à nobis Animarum rationem expectabit Dominus, *ad hæc autem quis inter nos idoneus esse potest ?* Quam sæpè nos ipsi, aliorum licet Duces constituti, à veritatis semitis devii aberravimus ? Quam sæpè alios in teterrimos errores, exemplo nostro, abduximus ? Quam sæpè incauti nimium aliorum vestigiis inhærentes, *pro Doctrinâ Christi, figmenta hominum male congesta* fidelium Concionibus propinavimus ? Prudentiores tandem simus, Munera nostra severiore trutinâ castigemus, & *verbo Dei* puro insudantes, Lac etiam purum & immixtum *Ovis Christi* exhibeamus ; verba ejus manibus Diurnis Nocturnis summâ cum humilitate, precibusque ad *omnis Sapientiæ datorem* assiduis, versemus ; nullius nisi in *Christi Domini verba jurare* addicti, vivamus demum in conspectu hominum, tam Infidelium quam Fidelium, quasi & nos ipsi iis quæ in Scripturis legimus, quæ ex Scripturis meditatione exfluximus, Fidem haberemus ; atque ex Humili, Piâ, innocuâ Ecclesiæque ædificationi adaptatâ Conversatione, noscant, vel maximè dubii, cujus *Discipuli*, cujus *Legati* tandem simus ; & dum nos ipsi, non nisi *veritati Evangelicæ* litamus, caveamus & nobis & gregibus nostris, à malignis *Heterodoxorum*,
& Hære-

& *Hæreticorum sententiis*. Inspiciamus seriò quæ Alma nostra Mater & Sanctissima Ecclesia Anglicana in *Homiliis* suis, in *Liturgicis*, & in *Articulis* disertè doceat, & uti his nos seriò & ex animo nomina dedisse quondam professi sumus, ita ab his in *Hæreticorum*, *Schismaticorum*, vel alias *malè sententiarum* gratiam, ne vel latum unguem discedamus. Quantum in durandis peccatorum animis hæc ipsa, de termino aliquo *Pœnarum Infernalium futuro*, interserviat Hæresis, maturis Consiliis perpendamus. Ne fallat nos vel *Socinianorum* perversa & *Sophistica Ratiocinatio*, vel *Magni* alicujus *Viri Authoritas* Misericordiam Dei, qualem in Scripturis exhibuit Spiritus Sanctus, miremur, amemus, fratribusque nostris Christianis fideliter tradamus; Novam verò illam, Scriptoribus Sacris incognitam, atque è cerebro humano effectam, sapientiores rejiciamus. Gaudia Cœlorum infernique supplicia, mille licet Fabulas comminiscantur malè feriati homines, & sunt & erunt æterna. Nemo ideo *Oves Christi* Fidei vestræ commissas inanibus seducat verbis, nec vel *Iustitiam*, vel *Veracitatem Divinam* fucatæ tantum & *nusquam revelata Clementia* immolare audeat. Quæcunque autem vera sunt, quæcunque verbo Dei consentanea, quæcunque tandem audaces & infrunitos Peccatores coercendi vim habere videatis, hæc prædicare pergite, hæc, quasi salutis hominum reverà invigilantes, ingeminate summâ Curâ & Industriâ; hinc munere Pastoralis fideliter defuncti, *Promissam vobis sempiterna Gloria Coronam* nequaquam denegabit *Iustissimus ille & Omniscius Iudex* Christus Dominus & Deus noster, cui cum Patre & Spiritu Sancto, tribus quidem Personis, Unico autem & æterno Deo, sit Honos, Gloria, Laus, Potestas, & cum Majestate infinita Imperium, nunc & in Sæcula Sæculorum. Amen.

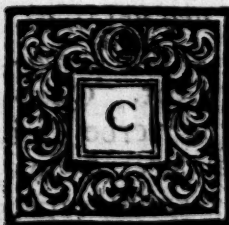

In Epistolâ secundâ ad Corinthios, Cap. i.
Comm. 12. hæc leguntur.

Ἡ ᾧ καύχοις ἡμεῖς αὐτὴν ἔσθι, τὸ μγε-
τύειον τῆς σωτηρίας ἡμεῖς.

*Nam Gloria nostra hæc est, Te-
stimonium Conscientiæ no-
stræ, &c.*

UM tot tantosque utriusque sexus
Heroas sacro Martyris Diademate
redimitos prima viderunt Ecclesiæ
Christianæ tempora, tot verò faci-
nora omnibus nominibus execran-
da hac nostra Ætate quotidie pa-
trata cernere est, prætentâ ex utrâque parte Con-
scientiâ: Conscientia ipsa verò *Dux, Comes, Mode-
rator, Testis, Judex* in senumque & juniorum pecto-
ribus dominari perhibetur, unde & *sceleratorum
Rabies* & *piorum Virtus* ad ejusdem Conscientiæ
dictamina perinde provocant; Operæ pretium
erit tantum temporis quantum nobis concedet pa-
tientia vestra in Idæâ Conscientiæ vulgari ad exa-
men revocandâ, sanâque & verâ stabiliendâ ex-
haurire. Aut enim tanti non est *Conscientia hu-
mana* ut *Gloriam ullam ex Testimonio ejus aucu-
paremus*; Aut certa est & in potiolem partem
semper

semper vertitur internus ille Ductor, & Testis, & Index; Indéquē in actiones undiquaque probandas sanctos Dei servos ducit urgētque, illisque qui monitionibus suis annunt verum gaudium gloriāque optatam reddit. At verò nullos, nè vel humani generis perditissimos, in scelera, vel facta Deo ullo modo invisa pellicere posse Conscientiam, necessario concludimus; Deum enim optimam maximum Ducem in Mala omnia proclivem, nisi Deum peccati Authorem, quod absit! statuere liceret, in hominum pectoribus constituisse, nequaquam verisimile videtur; Quod tamen ex definitionibus Conscientiæ vulgò receptis fieri posse satis superque liquet; Ansāque scelerato Mundo ad Conscientiam provocandi, etiam in Flagitiis nunquam nominandis facillimam præbet.

Errorē itaque non minimum in doctissimorum Conscientiæ definitiones irrepsisse patet. Nos, quidem, malo huic remedium adferre haudquaquam parēs, veritati tamen facem præferre sine fūco aut fallaciā, auspicante Deo, serio conabimur. Definitiones, quas vidi, aliorum, *Toleti*, scilicet, *Baldvini*, *Perkinsii*, *Amesii*, *Taileri*, *Hammondi*, qui rem ipsā pæne acu tetigit, immò & ipsius *Sandersoni*, at qualis viri! libens prætereo; in istis enim expendendis, enucleandis, confutandis horas desperdere iniquissimum esset; Nostram verò de Conscientiā sententiam, doctiorum iudicio proponere, & quantum in nobis est confirmare, satis est. Nostrum ergo erit,

I. Sententiā propriam trutinā subijcere & pro virili statuminare.

II. Corollaria quædam exinde satis obvia deducere.

Quæ vestra, Viri, Patres, Fratresque in Christo plurimum Reverendi! suppetias ferente veniā, alacres aggredimur. Proinde,

1. Hancce

1. Hancce Conscientiæ definitionem, utunque ab aliorum Sententiis alienam, affigere non dubitamus, viz. *Conscientia est vis quadam animi interna, quæ de actionibus nostris cum actionum Normâ equâ manu collatis certâ & cui non potest subesse falsum determinatione ex utrâque parte concludit.* Quæcunque ergo animi humani vis de actionibus propriis eousque infallibiliter pronunciat, ea ipsa est Conscientia; ista autem infallibilis determinatio ex certâ & undiquaque, quoad materiam subjectam, *perfectâ Scientiâ* oritur, illa verò quæ ex incertâ, imperfectâ, *incompletâ* subjecti *Notitiâ* ortum ducit, de nullâ re, nullo facto tam certè pronuciare; ut Sententiæ latæ non possit subesse falsum, ullo modo valet. Scientia autem ista sola certa & perfecta jure dicitur, quæ Fundamento certo, Dei verbo, scilicet, hominibus revelato & in Scriptis patefacto innixa, inde etiam Originem trahit: Verbum quinetiam Dei hominibus revelatum, quando pro Conscientiæ fundamento ponitur, omnia quæcunque *Impostorum & Fanaticorum somnia*, nullisque certis rationibus enatas opiniones & in diversum vorgentia præjudicia, penitus excludit; Verbum etiam Dei hoc in Scriptis manifestum verbum istud cujus sensus facillè legentibus patet, nullis artibus intritum vel detortum, subindicare volumus, non autem Phrases, aut dicendi modos quoscunque Figuratos aut Metaphoricos, aut qui obscurum aliquid olent aut Parabolicum. Licet enim quæcunque propositiones, sub obscurioribus istis effatis, aut Rhetoricis Figurarum flosculis, reverà latent, æternæ sint & indubiæ in seipsis Veritatis; Dum tamen inter doctissimos Scripturarum interpretes, de sensu hujus vel illius commatis vero, contenditur & adhuc sub judice *Lis est*, ejusmodi veritates nobis non adeo usque perspicuæ apparent;

Nec

Nec ex huiusmodi loquendi modis certi quicquam elicere possumus. Hoc verò interim observandum est, quòd, quæcunque difficillioris loci interpretatio cum obvio clariorum sensu conspirat & coalescit, ista interpretatio tuta est & innocua, utpote ut quæ vera sit, aut saltem verisimillima; Quæcunque autem obscurioris Textus explicatio veritatem alias perspicuam & indubitatam aut planè destruit, aut ullo modo labefactat, ista certo certius falsissima est, & undiquaque evitanda. Rejecta verò hac regulà, vir quisquam divinarum rerum cognitioni operam dans, sententiam hanc vel istam hodie pro *verâ*, & vel Mathematicis legibus demonstrandâ, cras verò pro *falsâ* nullisque argumentis sustinendâ, pro variâ studiosæ mentis intemperie, reciperet & approbaret. Sensum verò ipsum sub iisdem verbis latentem mobilem & in utramque partem variabilem asserere, ridiculum est & nullo modo tolerandum.

Græca dictio quæ, quam *Latine* Conscientiam dicimus, significat, *συνείδω* est vel *συνείδωρος* deducta vox scilicet à *συν* con, & *είδω* vel *είδω* scio; Præpositionis autem istius vis est sensum verbi sæpius augere; Hinc *συνείδω* vel *συνείδω* una scio, simul cognosco, rem totam vel rem ipsam cum omnibus ejusdem circumstantiis perfectè teneo, frequentes interpretantur Lexicographi; Sicut etiam *τελέω* perficio, *συντελέω* absolute & exquisitissime perficio significat, indeque vox ipsa *συνείδωρος* vel *Conscientia* rei substratæ definitionem prodit & confirmat.

Animadversione dignum est, nullam in universâ *Hebraorum* Linguâ vocem quæ Conscientiam, alio ab eo quem diximus sensu, connotet, inveniri. Septuaginta verò, quos dicimus, interpretes, in totâ suâ veteris Testamenti in Linguam Græcam traductione, voce *συνείδωρος* semel tantum, in male memini, usi sunt, *Ecclesiastis*, scilicet,

נִסְכָּם בְּמַרְעָה *Cap. x. Comm. 20.* Ibi verò verbum *Hebraicum*,
 סֵלֶךְ אֶל־ *quod aliàs ubique per Scientiam vel Intelligentiam,*
 הַקֵּלֶל אֶף *per συνείδην interpretantur, — In cogitatione tuâ*
 כְּמַנְדֵּעַ *Regi ne detrahas. — Ita transtulit Versio vulgata, —*
 בְּחִבּוֹנֵי *Ne in cogitatione quidem vituperaveris Regem, — Va-*
 לִבָּךְ *tablus. — Ne in Conscientiâ tuâ Regi maledicito, — Ju-*
 מִרְכָּא לֹא *nus. — Etiam in Scientiâ tuâ Regem ne vilipendas, —*
 תְּלוֹט *Arias Montanus, h. e. Ne ullo modo vel in men-*
 tem tuam veniat crimen eousque Deo exosum, quale
 est, à Rege tuo detrahere, Regem proprium vi-
 tuperare, vili-pendere, vel Regi tuo maledicere.
 Quasunque verò cogitationes digereit humana
 mens, earum homo ipse conscius est, & Consci-
 entiæ istæ non potest subesse falsum; Nullus
 illi dubitandi locus vel de cogitatione, vel de
 cogitationis impietate, qui ejusmodi criminis reus
 in corde suo peragitur, relinqui potest; atque
 huic interpretationi suffragatur Paraphrases Chal-
 וְרוּחַ נְכֵאָה *deus. Alium etiam inter Proverbia Solomonis Tex-*
 מִי יִשְׁאֲנִי *tum qui sæpissimè ad Conscientiam refertur, in-*
Prov. xviii. 14. *venire est. Quem tamen Versio vulgata, — Spiritum*
 ad irascendum facilem quis potest sustinere? —
 Mentem affectam passionibus quis levabit! — Vata-
 blus — Ὁλιγόψυχόν δε ἀνδρα τίς ἰσχύει; Septua-
 ginta — Spiritum contritum vel percussum quis su-
 stinebit? Pagninus & Montanus interpretati sunt.
 Targum Hierosolymitanum cum versione Arabicâ
 prioribus consentit; Vernacula nostra Syriacam
 sequuta & Pagninum — Percussum, vulneratum Spi-
 ritum quis sustinere possit? legit. Nec à veritate
 abludimus, si Spiritum hunc de quo Solomon loqui-
 tur pro Conscientiâ poni concludamus. Cum e-
 nim peccator criminum suorum conscius, crimi-
 na ista cum regulis Scripturæ Sacræ conferre
 fatagit, certa illa quam de factis suis habet Sci-
 entia Sententiam de reatu suo profert ab omni
 errore necessario alienam, indèque pectus flagris
 & vulneribus perpetuis & minimè tolerandis la-
 niatum habet & circumfert.

Ut-

Utcunque verò *Conscientia*, quo vocabulo, nostris hisce temporibus tantoperè abutimur, nusquam differtis Syllabis vel in *Mosis*, vel in *Prophetarum* scriptis extat, si tamen Conscientiæ sinceræ vis tanta est quantam dicere solemus, atque ad eam, quacunquè datâ occasione, pleræque omnes hominum actiones referendæ videantur, easdem etiam mentis vires, patres tam infantis quam maturescentis mundi retinuisse nulli dubitare possumus, at iisdem actionum suarum quarumcunque Judicium ultimum retulisse. Cumque Deus *velle suum* primævis nostris parentibus nondum tradidisset, se tamen illis eoque patefecit, ut *Legem*, quam *Naturalem* vocitamus, animis suis impressam habuisse, ejusdemque vires gravissimas sensisse, & secundum istam se vel justos vel injustos rectè pronuntiassè, satis novimus.

Primi siquidem parentes nostri, dum innocentiam suâ beati fruebantur sententiam semper certam & defæcatam de rebus sibi oblatis quibuscunque ferebant, omnia quæcunque humanæ felicitati convenientia novisse constat, & dum Conscientiâ suâ ducti vitam peragebant, à periculis sibi, suisque posteris imminentibus immunes exstiterè.

Adamus autem, quando innocentiam perdidit, Conscientiæ etiam suæ amplissimæ, integerrimæ, vulnus inussit insanabile; perfectam illam quam possederat rerum & actionum Scientiam misere deformavit; atque inter bonum & malum adhuc distinguendi, quodammodo, capax omnem fere in maximi momenti rebus certitudinem amisit; hinc & nos ignorantia tenebris obvoluti, & sole lucente meridiano cæcutientes, paucissima quidem, eaque minutissimis gradibus enodata, agnoscimus; multum temporis, industriæ multum, quibus pauca ista penitus intelligamus à nobis requiritur. Sin autem Deus seipsum minus misericordem humanæ conditioni præbuisset, Scientiæ veræ omnes Fontes

Conscientiam promovendi, stabiliendi, corroborandi methodos quascunque indefessa Satanæ malitia in æternum occlusisset, *Socratisque* effatum humano toto generi convenisset. — Nôsq̃ue tantum *nihil omnino*, post plurimos exantlatos labores, *scire*, ingenuè confiteremur.

Adamo tantis ruinis oppresso, divina refarciendis humanæ naturæ naufragiis benignitas se miris modis exercuit; & quo dilucidius amorem suum erga miserè hallucinantes mortales exprimeret, in hortationibus opportunis, importunis ad acquirendam Intelligentiam, Scientiam, Sapientiam, eamque terrenis quibuscunque bonis antefereendam, per omnia *Mosis, Davidis, Salomonis & Prophetarum* volumina totus totus Deus est. Atque hinc *Christus noster*, semen illud Mulieris ad conterendum Serpentis veteris caput promissum, seipsum no-

- Prov. viii.* mine *Sapientia* indigitat; ejusque determinationes in veræ Conscientiæ imagines proponit *Propheta*, — *Et requiescet super eum Spiritus Domini, Spiritus Sapientia & Intellectus, Spiritus Scientia & Pietatis, & replebit eum Spiritus timoris Domini; Non secundum visionem oculorum judicabit, neque secundum auditum aurium arguet, sed judicabit in Justitia, & arguet in Equitate.* — Sententiam nimirum, in omnibus feret infallibilem. Quando autem populis suis maxima promisit bona Deus, *Messiam* hisce ornat Characteribus, — *Implebit Sion Judicio & Justitiâ, & erit Fides in temporibus suis, Divitiæ Salutis, Sapientia & Scientia, timor Domini ipse est Thesaurus ejus.* — Istiusmodi autem Fælicitas omnibus in adventu exoptati *Messia* promittitur, — *Repleta erit terra Scientiâ Domini sicut aqua operiunt mare.*
- Isa. xlii. 3, 4.*
- Isa. xxxiii. 5, 6.*
- Isa. xi. 9.*

Inde autem est quod sicut *Apostoli* omnes in Christum credentes, Conscientiæ puræ & innocuæ ubilibet studere suadent, ita etiam ex ore *Salomonis Spiritus Sanctus* omnes nos Sapientiæ obtinendâ

tinendæ insudare monet, — Si intraverit Sapi- Prov. ii.
entia cor tuum, & Scientia anime tuæ placuerit, Con- 20.
siliū custodiet te, & Prudentia servabit te. — Bea- Prov. iii.
tus homo qui invenit Sapientiam, & cui affluet Pru- 13.
dentia, preciosior est cunctis opibus Sapientia, & om-
nia quæ desiderantur huic non valent comparari,
via ejus via pulchra sunt, & omnes semitæ ejus pa-
cificæ. — Ante omnem cognitionem compara Sapien- Prov. iv.
tiam & præ universis quæ possides compara Intelligen- 17.
tiam, — Et ubi cum Patre Davide omnes, — Deum
timere & mandata ejus observare. — Compendio hor-
tatus est Salomon, eandem rationem quam dedit A-
postolus pro summa ista in bona Conscientia compa-
randa cura proponit. — Quoniam, scilicet, cum Eccl. xii.
etæ quæ fiunt adducet Deus in judicium, cum om- 14.
ni re absconditâ, sive bonum sit, sive malum. —
Percurramus dein omnia ista quibus Conscientiam
puram & intemeratam exornat Novum Jesu Christi
Testamentum encomia, ut & omnia quibus fideles
ad bonam acquirendam Conscientiam excitat ar-
gumenta; nec non Characteres quoscunque, qui-
bus, maxime hæc nostra ætate, superstitiosis &
ignavis, hyperbolicos licet & fabulosos, innotuit
Conscientia, perpendamus, istorum nullis cedit
hominum ille sapientissimus & divino Spiritu af-
flatus, dum scientiam & intellectum, pietatis veræ
cultoribus commendat; neque hæc, nisi maximis
innixus rationibus, fecit.

Salomonis licet infinita fermè & quibuscunque
laudibus deprædicanda per totum terrarum orbem
emicuit Sapientia, & Propheta Spiritus Sancti do-
na, Scientiamque divinam pleno hauſtu manūque
liberâ quærentibus propinârunt, involutæ tamen
ignorantiæ tenebris plurimæ jacebant regiones,
istisque in quibus lucem auspiciatissimam, & diri-
gendis hominum animis in sapientiæ semitas aptis-
simam dederat, Christi Evangelium, multo infæ-
liciores. Dum Evangelii istius splendore illustra-
retur

retur Mundus rationalis, plurimos in dies Ecclesiæ Christianæ additos & Conscientiâ purâ & Errandi nesciâ indutos nusquam miramur. At verò in prioribus istis & caligine obductis annis, Lux homines in veri bonique cognitionem deducens minus illustris extitit; Paucissimi in Veritatis vias se Duces obtulerunt, miserique Homunciones, in Crepusculo quodam Lippientes, vix ne vix quidem veræ Sapientiæ aut Scientiæ Divinæ adyta inveniundo fuere. Hinc *David, Salomon, Propheta* divinitus animati, fervidioribus animi motibus accensi, Scientiæ promovendæ, Dei jussu incubuerunt, eadem monita in auditorum suorum mentes ingerere obstinati pergebant, summâque prudentiâ, summâ eloquentiâ tanto operi promovendo indefessi utebantur; Nec tamen paucorum industria & virtus, licet fatigari nescia Apostolorum aut Episcoporum, Luce plusquam meridianâ fruentium instituta, Conscientiæ veræ ædificandæ æquare potuit.

Nec ullas in bonâ sive rectâ Conscientiâ acquirendâ *Difficultates* oriri, nisi quas etiam in verâ *Sapientiâ, vel Scientiâ perfectâ* comparandâ occurrere persentiscimus; utque uti Conscientia Dei O. M. Donum est, sic & teste hominum oculatissimo, — *Sapientiam solus dat Deus, & ex Ore ejus procedit Scientia & Intellectus* — Ex quibus omnibus apparet Conscientiam & perfectam in re qualicunque Scientiam, apud *Veteris Testamenti Scriptores*, eandem vim animi internam eamque errore vacuum significare, & exinde in utramque partem de actionibus humanis infallibiliter determinandi capacem, qualem supra in definitione Conscientiæ posuimus.

Vox, *Conscientia*, nusquam per totam *Jacobi Epistolam Catholicam* occurrit, & tamen plurima inibi de vitâ purè & sanctè instituendâ occurrunt monita, — *Abjicientes ergo omnem immundiciem &*
abundan-

abundantiam malitiæ, in mansuetudine fuscipite infitum verbum, quod potest salvare animas vestras — Puritas verò ista & mundities interna & spiritalis, non nisi maximis & diutinis laboribus conquiritur: Et quando Conscientiam in perfectâ subiecti Scientiâ fundari docuimus, Scientiam istam perfectam cum Sapientiâ conjungit beatus ille Apostolus, — Quis Sapiens est & Scientiâ præditus inter vos? Ostendat ex bona conversatione opera sua in mansuetudine Sapientiæ. Quæ verba idem volunt ac si diceret, “ Si quis inter vos Conscientiam suam Ducem seridò sequatur, noverit is veræ Scientiæ & puræ Sapientiæ regulas easdem esse cum dictatis Conscientiæ. Posthæc verò omnes maximèque illustres quas unquam Ecclesiæ Primitivæ Patres Conscientiæ honores addiderunt, divinæ istæ Cognitioni & Sapientiæ annectit Apostolus, — Quæ autem de sursum est Sapientiæ, primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia & fructibus bonis, sine partialitate, sine hypocrisi.

At verò, quo Conscientiæ nostra clarior evadat definitio, omnibûsque cavillationibus superior, omnem quemcunque novi fœderis angulum ubicunque dictio, *Conscientia*, occurrat penitius & accuratius rimari statutum est & definitionis nostræ cum vero & genuino Textuum istorum sensu congruentiam ad rigidum magis examen revocare; Hoc modo enim & Sententiæ nostræ veritatem, & aliarum levitatem, & ineptiam facili intuitu discernere licebit.

Primò, ergo, se obviam dat *Historia* ista apud Joannem Evangelistam de muliere adultera, in quam in ipso crimine deprehensam & in medio coram Salvatore nostro defixam, veteratores illi Scribæ & Pharisei ad Legem Mosaicam, de peccatrice tali lapidibus obruendâ, provocabant; Sententiam verò Christi in istâ causâ præstolantes, ipsum judicis

dicis partes agentem, intricare auebant versipelles hypocritæ; Ille vero, qui nec fallere potuit nec falli, iudicis auctoritatem à se abijiciens, scelerata ipsorum consilia miris modis elusit; Legis Mosai-
ca æquitati non it inficias, nec tamen morti statim demandat miscellam peccatricem, sed, quasi aliud agens, digito aliquid super terram exarare visus est, cum autem interrogantes eum perseve-
rarent, *Erexit se, & dixit iis; — Qui vestrum* immunis est à peccato, *primus in illam lapidem mit-*
tat. — Auditis vero his, arguente ipsos Conscientiâ, singulatim alius post alium exhibant, & relictus est
solus Iesus & mulier in medio stans. — Arguente ipsos Conscientiâ, i. e. de se suoque reatu talem Sententiam ex certâ suâ & propriâ Scientiâ feren-
tes, cui falsum subesse non potuit, se etiam, æ-
que ac mulierem, peccatorum maximos agnoscen-
tes, mulierem, pessima licet meritam, impunem reliquerunt. Scientiæ itaque certitudo quæ in
alteram partem concludendo, mulieris accusato-
res, suorum scelerum conscios, è Templo expul-
sit, ipsorum Conscientiâ fuit & falli nescia.

Alter ubi de Conscientiâ inijcitur mentio locus est *Actorum Apostolicorum, Cap. xxiii. Com. i.* ubi Sanctus Paulus ad Senatum Hierosolymitanum con-
versus, — *Se in omni bonâ Conscientiâ conversatum* fuisse coram Deo usque in istum diem, — iustis-
simâ confidentiâ profitetur. Quæ tamen assertio, rejectâ nostrâ Conscientiæ definitione, quum se sanctissimos Christi servos effrænata Rabie inva-
sisse, aliàs confiteatur, haudquaquam stabit. Sin
verò Legem Mosaicam, Paulisque pro se apologiam, legamus, & collatis utrisque cauti procedamus,
dato quod Scientiæ certitudo sit de Essentiâ verâ Conscientiæ, rectissime se habebunt omnia. Lex au-
tem Causæ hujusmodi accommodata extat *Deute-*
rionomii, Cap. xiii. Com. i. — *Si surrexerit in me-*
dio tui Propheta, aut qui somnium se vidisse dicat,

Ἐπὶ τῆς
συνεδρί-
σεως ἐ-
λεγχόμε-
νοι.

& prædixerit Signum aut Portentum, & evenerit quod locutus est, & dixeris tibi, eamus & sequamur Deos alienos & serviamus iis, non acquiesces ei, nec audias, neque parcat ei oculus tuus ut miserearis & occultes eum, sed statim interficies, lapidibus obrutus necabitur. — Hæc Lex de interficiendo Prophetâ qui Judæos à Legis Mosaicæ observatione averteret, & adorandum Novum quendam & Israeli adhuc ignotum Deum suaderet, Dei ipsius, Dei veri, Dei unici Lex erat, quod certissimè scivit beatus Paulus. Hæc divinâ Lege instructus, Conscientiam qualem qualem adhuc contraxerat suam, in exterminandis Christi Discipulis omnino sequebatur. Christus namque Maria Filius, Prophetâ novus surrexit, ipse Signa & Portenta plurima edidit, seipsûmque Deum, Genti istæ hætenus incognitum, adorandum proposuit. Nè quis pœnas Pseudo-Prophetis intentatas evaderet, hæc insuper Legi prædictæ superaddidit Deus. — Si tibi persuadere voluerit frater tuus, filius matris tuæ, aut filius tuus, vel filia, sive uxor quæ est in sinu tuo, aut amicus quem diligis ut animam tuam, clam dicens, eamus & serviamus Diis alienis quos ignoras tu & patres tui, moriatur. — Jam verò se ad hanc indubitatæ Fidei normam referens Apostolus, — *Se quoad Religionis Mosaicæ zelum, Ecclesiam Christi persecutum fuisse, secundum Justitiam quæ in Lege est, conversionem suam irreprehensibilem habuisse, asserit.* — At verò Christi adventus Legem Mosaicam non tam sustulit, quam rectè enucleandam & intelligendam dedit; Christus autem ipse, non tam Prophetâ fuit quam Prophetarum Dominus, ipse Dei Israelis Filius, ipse Deus æterno Patri coævus, & in ipso, etiam humanâ carne induto, tota Deitatis plenitudo requievit; plurimæque & stupenda quidem miracula, quibus se verum esse Deum probaret, inspectantibus omnibus, omnique datâ occasione justâ, fæliciter patravit. Hæc omnia Christus

noster Dei Digito perfecit, aliisque miracula edendi potestatem sui ipsius nomine benignissimus impertiit. Jam verò quæcunque Deus ipse in Lege sua præcepta dederat, ista accuratè perficienda esse *Paulus* minimè dubitavit; sanctissimam ergo vitam, secundum Legem à Deo latam, traduxerat, & dum Christi assclas zelo præcipite & acerrimo persequeretur, ista sola animo insedit cura, ut Gloriam veri Dei & Patribus dudum noti sartam rectam tueretur. *Quæ autem Deus in Mandatis dederat solus, solum Deum rescindere posse, & Paulus* & omnes quibus sana mens superest, pro certo habent. *Messias* quidem qui omnia renovaret, omnia secundum beneplacitum suum stabiliret, indies expectabatur; cum verò Christus ipse *Messias* tam diu expectatus revera esset, seque Deum, tot prodigiis, tantæ vitæ severitate, morum suavitate, prædicandi autoritate & efficacîa, demonstraverat; Ubi *Paulus* in Sanctorum Christi sequacium cœtus involaverat, ibi defecit Conscientia; Quid in re tam perplexâ rectius ageret hand certò novit; In luto itaque hæsit, usque dum Jesus ille, quem tamdiu pro falso Prophetâ & Impostore habuit, se *Paulo* in itinere *Damasceno* revelavit, seque *verum Deum* fuisse, esse, & in æternum futurum esse evidentissimè demonstravit. Novo hoc & cœlesti Lumine instructus, dum Christum Deum agnovit, adoravit, prædicavit, seque totum Nomi-
 ni ejus dedicavit, plurésque ad Fidem in Christum tanquam Messiam & Deum adduxit, falli vel errare non potuit, & Conscientiâ eousque rectâ & indies augescente fruebatur. Dum sub Lege vixit, ad Legem vindicandam Conscientiæ jure usus est; Dum in rebus sibi non satis perspectis, violentius potius quam religiosius in Christi servos ferebatur, in lapidem periculosum quidem & pluribus fatalem cœcus impegit; E dubiis hisce auspicato emersus, & certitudinem in rebus prius
 ignotis

ignotis adeptus, ut Christi gloriam, hominúmque per Christum salutem impiger promoveret, iussit pœnitentis Conscientia, & se, quoadusque Dominum suum pro Antagonistâ habuerat, malè fecisse, Sententiâ cui non potuit subesse falsum, conclusit & determinavit. Heic verò observare licet, stupendam istam *Spiritus Sancti* in duodecim Apostolos & totum credentium cœtum in Festo Pentecostes & deinceps alias *effusionem* idem in Fidelibus istis effecisse, quod in *Paulo* visio in itinere *Damasceno* cœlestis effecit, usque dum Christi Evangelium parem, immo multò maiorem quam *Lex Mosaiica* auctoritatem sortiretur. Et sicut post *Mosen*, qui Legis nuncius à Deo immediatè constituebatur, Miracula, uti ad confirmanda satis jamdudum confirmata minus utilia, sensim defecerunt, ita *Apostolis & Apostolorum sociis* vitâ functis, Evangelium satis supérque stabilitum, iteratis haud caruit Miraculis, stupendâque deinde Episcoporum, Presbyterorum & Diaconorum opera Sancti Spiritus vi perpetrata, pauciora demum, utpote ut minimè Religioni Christianæ vindicandæ necessaria, extitisse. Quæ heic protulimus commati decimo sexto capitis proximè sequentis explicando sufficiunt.

Nunc autem cum bono Deo in Epistolam ad *Romanos* transeamus, ubi Apostolus *Cap. ii. Comm. 15.* de Gentibus Legis divinæ ignaris disputans, — *Eos ostendere opus Legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis ipsorum Conscientiâ* — disertè asserit; Atque hinc Justitiam divinam quæ tam Gentes quam Judæos peccatores æternis adjudicavit pœnis, severitatis nimix fortean à reis ipsis insimulatam, vindicat. Lex enim ista quam minus rectè *Legem Naturæ* dicimus, omnibus quibuscunque hominum animis inscripta, unâ cum Lege à Deo primo homini patefactâ, *Noacho* verò in posterorum usum denuo repetitâ, plurimas ve-

ritatis æternæ regulas explicavit ; Unde in mundi, nuper creati, & post Diluvium renovati, primordiis, omnes Deum esse, eumque mundi Regem cujus Omniscia Providentiâ omnia gerebantur, agnovère ; Animæ immortalitatem, pœnarumque & præmiorum æquissimam, pro quorumcumque meritis, distributionem certissimè sciverunt ; Istæque rerum Idææ virtutum iis & vitiorum notitias accuratas quidem & errori minime obnoxias insinuârunt ; Hinc verò Gentes, non naturæ Lumine solo imbuti, sed apertis hisce divinæ Bonitatis monitis, & quotidianâ cum meliora edoctis conversatione, obedientiæ aut contumaciæ propriæ conscii seipsos sententiâ certâ & revera infallibili inculcare aut purgare à nequitiiis suis potuerunt, *b. e.* ex testimonio Conscientiæ propriæ aut damnati, aut absoluti, æquo jure ac *Judæi*, aut alii quicumque qui Legem scriptis mandatam pro Duce sequebantur, abibant. Hæc omnia, inter Gentium Doctiores, plures habemus confitentes reos : Necessitas, ergo, bene agendi, & Justitia Dei in secus facientibus puniendis, omnibus, quibus oculi ad contemplanda magnalia Dei aperta habebant, satis superque innotuisse videtur.

Quæ de amore erga conterraneos *Judæos* suos *Rem. ix. 1.* profert Apostolus, — *Veritatem dico in Christo Jesu, non mentior, testimonium mihi præbente Conscientiâ meâ in Spiritu Sancto* — in Sententiam nostram brevi hac Paraphrasi facillimè explicantur, *viz.* — “ Quando me conterraneos meos, secundum carnem fratres, tam impensè diligere “ profiteor, me nullo modo mentiri certo certius “ novi, Spiritus enim Sanctus, qui nunquam mendacio suffragatur, mecum de veritate effati istius contestatus est, dum laboribus nostris inter eos sigillum suum successibus plurimis affixit, perfectâ igitur in ista declaratione Conscientiâ nitior & concludo securus.

Hinc

Hinc ad Præceptum istud Apostolicum, *Cap. xiii. Com. 5.* descendamus, — *Ideo necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam.* — Quæ verba, ista in initio Capitis posita, rectissime sequuntur, — *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, si enim quod Bonum est facias, Dei minister est tibi potestas illa in bonum; Si autem malefeceris, Dei minister est vindex in iram ei qui malum agit.* — Hinc autem evenit, quod cum ille tibi *Minister Dei* sit vel benè vel malè agenti, vis illa mentis tuæ interna, quæ de actionibus tuis cum Dei Verbo collatis Sententiâ cui non potest subesse falsum, dijudicat & determinat, te *superioribus Potestatibus obedientiam præstare* necessario obligat; illis temetipsum subicere oportet, non solo servili pœnarum metu persuasus, sed quod obedientiam potestatibus istis, tanquam à solo Deo creatis & constitutis, inter Christiani hominis officia, à Sancto Spiritu in Scripturis numerari, & omnibus Christi fidelibus disertis verbis imponi, certissime didicisti.

Discutienda tandem veniunt verba ista Apostoli ad Corinthios Epistolâ primâ, *Cap. viii. Com. 7.* & deinceps, — *Sed non in omnibus est ista scientia; Quidam enim usque ad hunc diem cum Conscientiâ idoli, ut Idolis immolatum edunt, & Conscientia eorum, infirma quum sit, polluitur.* — Quæ, ut rectius capiamus, memores sumus, Quod quæstio fuit in Ecclesiæ Christianæ initiis multum diuque vexata, *Utrum Idolothytis vesci fidelibus liceret, necne?* In hac, accuratior agens Apostolus, Corinthios satis jamdudum instructos fuisse docet: Ut tamen arrogantæ frænum imponeret, — *Si quis, inquit, se scire aliquid existimet, nondum quicquid novit quemadmodum oportet scire.* — Scientiâ scilicet suâ jejunâ quidem & imperfectâ, nimium quantum insolescentes, omnis veræ Scientiæ Fundamento, i. e. sui ipsius cognitione, atque exinde

exinde verâ, sine quâ nihil valet totus terrenæ Sapientię circulus, *Conscientiâ* carent. Discendi autem cupidos, *Idolum nihil esse in Mundo*, sive Dei nusquam in rerum naturâ existentis simulacrum, docet, quod & *Corinthii* ab Apostolo edocti, dudum noverant; Unde si quis perfectâ Scientiâ vel verâ Conscientiâ præditus Idolothytis vesceretur, summo jure, summâque innocentia id faceret, dum ex istiusmodi oblatis, non ut Idolo cuidam dedicatis, verum uti donis à solo & vero Deo provenientibus, comederet. *Omnes verò Scientiam earumque perfectam non habebant*; Si quis, igitur, verâ indutus Conscientiâ, ignarum hujusmodi & infantem Christianum astantem videret, ab edendis Idolothytis abstinere debuit. Non quod eorum edendi *Jus* non haberet, sed quod *Charitatis* *Largibus* quam *Libertatis*, *Christiana* licet, arctius tenebatur. Infantissimus quisque Christianus *Idola semper, & ubique fugienda, & detestanda* certissime agnovit; *Cibos iisdem oblatos abinde aliquid impuritatis contrahere* suspicabatur tantum; *Idolum autem nihil esse*, vel nullius omnino rei repræsentationem, penitus ignorabat; in libertatis ergo Christianæ naturâ minus instructi, & in quibus confisteret, & quousque se extenderet nescii, quum *fidelem*, jure suo utentem cernerent, se idem quod *fideles illi* licite facere posse, rebantur infelices. Hinc verò propriæ Conscientiæ metas transgressi, & fictitiâ quadam Scientiâ gaudentes, aliorum exemplis ducti, atque Idolothyta edentes, in grande quidem peccatum, id nimirum, quod Fidei Doctrinæ contrarium erat patrantes, incidebant, & hinc Conscientiam, tantæ libertatis nequaquam capacem, temeratam & misere inquinatam exhibuerunt. Hæc docet idem Apostolus, *Comm. 10. Si quis conspexerit te, qui habes Scientiam in Idolis discumbentem, nonne Conscientia ejus, cum infirmus sit, edificabitur ad edendum ea que sunt Idolis immolata?*

molata? — i. e. Si quis fidelium libertate suâ coram ignaro quodam, aut minus instructo utatur, nonne ignarus ille, nullo alio argumento inductus quàm, — *Hoc fecit alter me multo sapientior, & quia de causa ego idem facere detrectarem?* — ad eandem procedet confidentiam? Nonne dum Sacrificia respicit quasi *enti cuidam reali*, ut cum Metaphysicis loquar, immolata, eorum particeps foret, & inde salutis suæ naufragium faceret? Idem iterum urget Sanctus Paulus, Comm. 12. *Sic autem peccantes in Fratres & percutientes Conscientiam eorum infirmam in Christum peccatis* — h. e. Si quis eoque libertate sua abutatur, & ex Conscientiæ suæ perfectione propriæque mentis virtute id coram aliis perpetret cujus rationes non capiunt, id agens, imbecilles in Fide illudit, vulneraque eorum animis ingerit, infantiam adhuc in rerum cognitione non evitandam despiciatui habens; hoc verò modo, infirmiora Corporis Christi membra ridendo, etiam Christo ipso injurius est; aliud namque omnino omnibus suadet *Charitas Evangelica*. Idem ulterius urget, Comm. 25. Cap. x. — *Omne quod in macello vanit manducate, nihil interrogantes propter Conscientiam* — i. e. Nolite vobis de Cæremoniis Judaicis, quasi Mysteriorum aliquid in hisce vel istis edendis lateret, vel de hujus vel illius generis Cibi participatione aliquid interesset, turbas ciere; vos enim ex omnibus, sine peccato edere posse pro certo scitis, — *Quoniam Domini est terra & omnis plenitudo ejus.* — Quod etiam Comm. 27, 28. — de mutuis vicinorum Commessionibus locutus repetit, — *Si quis tibi dixerit, Hoc immolatum est Idolis, nolito manducare propter illum qui indicavit, & propter Conscientiam.* — i. e. Etiam si tu tibi omnibus vesci licere liquidò nōsti, cum tamen ille qui tibi istud oblatum Idolo fuisse indicaverat, de tuo jure dubitaret, tu verò ipse Fratrem tuum Christianum quidem,

quidem, at *Novitium*, non licere offendere, certissime nōsti, istā de causā tibi ab *Idolothyto* caveto, nē in *Fratris* *Conscientiam* impingas, — *Conscientiam autem dico, non tuam sed alterius, ut quid enim libertas mea judicatur ab aliena Conscientia. h. e.* — Ut quid ego, ex certā meā *Scientiā* præsensentibus aliis liberē acturus, meipsum alteri iudicandum, qui quæ revera novit, æquali ac ego ipse certitudine novit, licet aliorum ut plurimum ignaro, propinarem, quum, occurrente tali occasione, aliis *Cibis* vesci tutò liceret, aliæque esurienti æque ac *Idolothytum* istud sufficerent? *Domini namque est terra & plenitudo ejus.*

Heic etiam observatione dignum videtur, quòd in *Capite* tam *Octavo* quàm *Decimo*, vox ista, *Conscientia*, ejusmodi *Epithetis* quæ cum certā & infallibili *Scientiā* stare nequeunt, circumscribitur; ista autem *Epitheta*, *Sententiæ* de *Conscientiā* nostræ, primo intuitu, opponi posse videatur, secundum quam *Conscientia* infirma *pedibus Nebuchadnezzaris imaginis, luto scilicet & ferro maceratis*, haud absimilis est, ex alterā enim parte solida, ex alterā laxa nimis & solubilis videtur; Hujusmodi verò *Conscientiæ* attributa *Metaphorica* omnino sunt, sive ut doctissimus ille *Grotius* loquitur, — *Translationes sunt à re vicina ad vicinam, quoniam opinio illa, qua hic nomine Conscientia intelligitur, aliquid simile habet Conscientiæ.* Quæ igitur hic ab *Apostolo* *Conscientia* nuncupatur, non est nisi opinio altiores trahens radices, vel imaginatio quædam, quæ, quoniam aliquantulum *Conscientiam* sapit, sicut embryo Infantem, præcipuè in *Hypochondriacis & Enthusiasticis*, voce *Conscientia*, pro istā opinione vel imaginatione, *Apostolus* liberē utitur. Nobis omnino favet versio hujus *Textus Arabica*, quæ, loco *Conscientiæ*, *cor vel mentem*, sedem, scilicet, tam opinandi quam rectè cognoscendi, ponit. Et tamen reconditæ *Doctrinæ* aliquid

quid sub hoc vocis, Conscientiæ, abusu latere certum est; monet nempe imbecilliores Christianos *Apostolus* nè dum imperfectam eorum & minus claram rerum perceptionem nomine certæ & errare nesciæ Scientiæ sive Conscientiæ insignit, istam autem vocem, perfectam Scientiam referentem, imminuentibus temperat attributis, ipsi intellectum debilem, dubium, huc & illuc vacillantem & paucissima adhuc capientem, pro isto felicitatis gradu, in quo pius & proficiendi avidus Christianus acquiescat, incauti arripiant, quin potius omnem discendi ansam seduli captent, donec veram Scientiæ certitudinem adepti, Gratiam à Deo etiam, plenamque Christi Salvatoris cognitionem beati indispiscantur.

Verba autem Textus nostri hæc sola continent, — “ Recognovimus & Scientiâ falli nesciâ certi sumus nos ipsos Christi Apostolos, per totam nostram in terris conversationem, omnia sine fuco vel fraude peregrisse, & inde perpetuo & indelibato gaudio felices fruimur.

Capite verò secundæ hujus Epistolæ iv. *Com. 2.* — *Abdicamus occulta dedecoris*, inquit *Apostolus*, *atque in manifestatione veritatis commendamus nosmetipsos ad omnem Conscientiam hominum coram Deo*, — i. e. “ Nos tantâ morum integritate, tantâ prædicandi solertiâ, tantâ vitæ innocentia, nosmet ipsos omnibus extribuimus, ut nos tam vitæ quam Doctrinæ puritate, veros & fideles Dei Ministros, omnibus quibus superest ratio, certè & infallibiliter demonstravimus.

Proxima occurrit ista Sancti Pauli declaratio, *Cap. v. Comm. 11.* *Scientes ergo terrorem Domini hominibus suademus, Deo autem manifesti sumus, spero autem & in Conscientiis vestris nos manifestos esse.* — Quasi diceret, “ Notitia illa quam de Ju-

“ dicii extremi terroribus habemus, nullis om-
 “ nino dubiis debilitata, nos tanto ardore ad
 “ promovendam peccatorum salutem excitat, ut
 “ non possumus non Evangelium Christi per om-
 “ nes Orbis Terrarum Regiones indefessi prædi-
 “ care, omnesque ad pœnitentiam ferio revo-
 “ care; hoc novit Dominus Deus noster, hoc e-
 “ tiam vobis eousque patefcit, & vestra in hâc
 “ causa cognitio adeo certa est & undiquaque
 “ perfecta, ut inter vos nemo vel de labori-
 “ bus nostris vel de integritate disputare pos-
 “ sit.

In Epistolâ ad *Timotheum* primâ, Cap. i. Com. 5.
 — *Finis autem Præcepti est Charitas ex Corde puro
 & bonâ Conscientiâ, & Fide non fictâ.* — Quæ
 Sancti *Pauli* verba pluribus hæc volunt; “ Chari-
 “ tas Evangelica quæ Præceptorum omnium con-
 “ summatio est, ex corde sincero & pœnitente,
 “ ex cognitione rectè fundatâ, & ab omni errore
 “ alienâ & fide dissimulationis omnis experte, &
 “ altissimis radicibus firmatâ, oritur. Quæ cog-
 nitio, erroris expers, quàm charitati Evangelicæ
 stabiliendæ necessaria sit, commate sequente pro-
 bat Apostolus, — Quod, nempe, *Aliqui ab his
 aberrantes conversi sunt in vaniloquium, volentes
 esse Legis Doctores, quæ Dignitas accuratissimam
 rerum divinarum Scientiam poscit, nec tamen in-
 telligunt, vel quæ loquuntur, vel de quibus affir-
 mant.* — Hinc etiam Com. 19. *Timotheo* suo in-
 det, — *Uti militet in Ecclesia Dei militiam bo-
 nam, habens Fidem & bonam Conscientiam, quam
 quidam repellentes, circa Fidem naufragium fece-
 runt.* — Unde discimus Fidem veram & bo-
 nam Conscientiam in piis à se invicem separari
 non posse; Fides enim ista ridenda est, vel po-
 tius ad incredulitatem remittenda, quæ pro fun-
 damento solam habet ignorantiam. Si quis au-
 tem vim istam animi internam quæ de actionibus
 cum

cum agendi regulâ collatis, possit in utramque partem infallibiliter determinare, vel Conscientiam suam propriè dictam, non summâ colat industriâ, ille ipse in istis in quibus nondum satis eruditus est, Fidei nequaquam tenax esse possit, sed citissimè vel primâ vice amittat; Namque, ut Apostoli metaphoræ inhæreamus, Fides, Navis est, clavi loco est consummata Scientia, corrente ventis secundis navi, necesse est, ut, si absit gubernaculum, in rupes vel in arenas incidat peritura. Curandum est itaque ut mysterium Fidei habeamus in Conscientiâ purâ vel mente nullius dubitationis consciâ, quod monet Apostolus *Cap. hujus Epistolæ iii. Com. 9.* Idemque vult in Epistolæ secundæ *Cap. ii. Com. 3.* *Dum gratias agit Deo suo cui inservivit à progenitoribus suis.* — Quasi diceret, — “Gratias agō Deo, cui tam ipse quam Patres mei, avi prō-
“avique, secundum mandata ejus verâ & omni-
“bus numeris perfectâ in divinis rebus Scien-
“tiâ freti & exercitati, fideliter inservierunt.

Tandem autem Sanctus hicce Paulus in Epistolâ ad Titum *Cap. i. Com. 15.* — *Omnia munda mundis, insit, coinquinatis autem & infidelibus nihil est mundum, sed inquinata sunt eorum & mens, & conscientia.* — i. e. “Quicunque peccati fa-
“cibus inquinati sunt, quicunque infideles, di-
“ris cœlestibus eousque premuntur, ut illis e-
“tiam optima quæque fatale quiddam portant,
“animæ autem eorum ratione licet præditæ,
“rationis regulis contradicunt, & intellectus e-
“tiam ubi rectissimè formatur, & cognitione
“infallibili indutus est, nihil proficit, ipsis e-
“nim fatale est, videre & probare meliora, de-
“teriora sequi.

Epistolæ ad Hebræos scriptor *Legem Mosaicam* cum omnibus suis Typis & Cæremoniis, & *Evangelio* cum omnibus Officiis suis, sive *fœdere Operum*

cum *ſœdere Gratia* inter ſe invicem collatis de
Judeorum Tabernaculo verba faciens, porrò mo-
 net, — *Tabernaculum iſtud Figuram fuiſſe diebus*
 Cap. ix. *iſtis adaptatam, in quibus & Donaria & Sacrificia,*
 Com. 9. & *quæ non poterant circa Conſcientiam perfectum red-*
 10. *dere ſervientem, offerebantur,* — quibus nos docet
 verbis, *Tabernaculum iſtud Judaicum* cum Offi-
 ciis & Cæremoniis in iſto uſitatis, *Typicum* quid-
 dam & umbratile præſentibus retuliſſe, ad fu-
 tura quædam majoris momenti denuo referen-
 dum; Ideoque ex ipſâ Umbrarum & Typorum
 naturâ, offerentium mentes firmâ, certâ aut per-
 ſectâ rerum divinarum cognitione nequaquam im-
 buiſſe. Nec enim argumenta quibus non poſſit
 ſubefſe falſum ex Typis & Umbris effingere poſ-
 ſumus, Quod tamen ex claris & evidentibus pro-
 poſitionibus & rerum ipſarum intuitu facillimum.
 Ipſa nimirum *pretioſiſſima Sanguinis Chriſti oblatio*
 quæ ſub Hoſtiis *Aaronicis* ſubtegebatur *Conſcien-*
tiam ipſam, quod Typo impoſſibile fuit, à malis
operibus revera purgabat, — Com. 14. i. e. Animam
 Sanguinem Chriſti Patri ſuo offerentis tam ab-
 ſolutis certisq; boni notitiis adimplevit, ut ſe
 nuſquam circa inferiora hæc & terrena impedi-
 menta torquere in poſteram pergeret, aut Ope-
 rum, ſine Fide languentium, & penitus inutilium,
 fatageret. Quæ Apoſtoli ſententia iterum con-
 firmatur, Cap. x. Ubi, ſecundâ vice, *Sacrificia*
Lege præſcripta & Typica cultoribus perfectis
reddendis minimè ſufficere, hoc probat argu-
mento, — *Quod ſi iis à peccatis ſuis expurgati*
fuiffent nullam haberent ultra Conſcientiam pec-
cati, — i. e. Peccatorum in ſe latentium, non-
 dum remiſſorum ſed expiatione adhuc egen-
 tium ulterius ſibi conſcii non fuiffent, aut Sa-
 crificia pro illis alia obtuliſſent; unde quando do-
 cemur, — *Accedere ad Deum vero Corde in ple-*
nitudine Fidei, aſperſi Corda à Conſcientiâ malâ. —

Nihil

Nihil aliud Intelligimus quam, si cor peccatoris Christi puro Sanguine aspergatur, eo omnia ista, quorum conscius sibi est peccata, sibi remissa esse certo certius sciat; exinde vero *Fides* ejus in *Fiduciam* in maximo illo Sacerdote Jesu Christo & in summo illo cujus Sacerdos est Deo, inconcussam, immutabilem fœliciter & auspiciò crescit.

Hebraeos iterum, *Cap. xiii. Com. 18.* his affatur verbis, — *Orate pro nobis, confidimus enim quia bonam Conscientiam habemus in omnibus benè volentes conversari.* — *h. e.* Orationum vestrarum participes fieri petimus, “ Quia nos firmam certamque Voluntatis divinæ Scientiam habere, dum honesta sola in hac vitâ producere discupimus, satis constat; Quandoquidem verò Deus concilia sua proficientibus fidelibus patefacere semper solet, nos etiam consiliorum istorum regulas secuti, vobiscum perpetuò versamur.

Eandem etiam fovet Sententiam sanctus *Petrus* Epistolâ primâ, *Cap. ii. Com. 19.* — *Hac est enim gratia, si propter Dei conscientiam sustinet quis tristitias, patiens injustè.* — Christus autem *Luca, Cap. 21. Com. 12.* Discipulos suos præmonet, — *Ante hac omnia injicient vobis manus suas & persequentur tradentes vos in Synagogas, & Custodias, trahentes ad Reges, & Prasides propter Nomen meum, Com. 16.* — *Trademini à parentibus & fratribus, à cognatis & amicis, & eritis odio omnibus hominibus propter Nomen meum.* — *Com. 19.* — *In patientiâ possidete animas vestras.* — His Domini sui præmonitis præmuniti Discipuli se persecutoribus nunquam nisi patientiâ opposuerunt, nec de his semper queruli exclamarunt. At verò severioribus hisce mandatis humana natura maxime reluctabatur, Carnis & Sanguinis corrupti tumultus, non sine summis contentionibus vel *Apostoli* vel *legitimi eorum successores* perdomuerant.

muerant. Facile enim, quod infrunitæ naturæ suggerit Satanæ ejusque affeclæ, vel *Imperator*, vel *Rex*, vel *inferioris subsellii Magistratus*, ab *Harmodio* aliquo, Libertatis humanæ assertore, vel audaci *Aristogitone* sublatum iri, vel dolores suos persecutorum gloriam calumniis, vel mendaciis putidissimis obruendo, lenirent, vel Principum asperitate *rebellibus armis* fortiter repulsa *Libertatem*, quam dicunt *suam*, ipsi vindicarent; Periculosæ admodum & satanicæ hujusmodi insinuationes, non nisi divina Gratia reprimendæ sunt. Sin autem, Quæ dura imponeret Princeps ex merâ impotentiâ patienter ferrent, Perduellionem interim animitus spirantes, res in meliorem partem nequaquam cederet; Sin verò solius Conscientiæ gratiâ, vel quod sic velle Christum certò scirent, nihil vindictæ, plurimis licet oblati occasionibus, molientes, se sub malis ab extrâ irruentibus quibuscunque patienter gererent, id verò gratiam à Deo promereretur.

Ultimus autem idem Sanctus *Petrus* Epistola primâ, *Cap. iii. Comm. 16.* monet nos, — *In mansuetudine & reverentiâ Conscientiam habere bonam, &c.* — Quibus verbis Christianos docet, *Paratos esse ad satisfactionem dandam omni poscenti rationem de eâ quæ est in illis Spe & Fide.* — Atque uti rectius hoc agerent, Rerum divinarum cognitioni vehementius insudare hortatur, unde perfectam adepti certitudinem, Fidei & Spei suæ, non *Verbis* solum sed & *Factis*, sanctitate, scilicet, & innocentia vitæ, rationem æquam & justam omnibus redderent, summamque istius Scientiæ qua eousque ducerentur excellentiam demonstrarent. Exinde porrò, *Com. 21.* discimus quod, — *Non depositio sordium Carnis in Sacramento Baptismi nos salvat, sed Conscientia bone interrogatio coram Deo.* — *h. e.* “Carnis solius
“mundities nos salutis compotes reddere non
“potest,

“ potest, sed interna & spiritualis puritas,
 “ quando omnibus animæ rationalis facultatibus
 “ in sublimiorem quandam perfectionem actis,
 “ Nos nullius peccati nobis conscii sumus, nisi
 “ quod immaculato Christi Sanguine abluatur,
 “ & cujus remissio Resurrectione ejusdem Christi
 “ ultra omnem dubitationis aleam nobis confir-
 “ metur.

Hucusque novi Fœderis loca omnia ad Con-
 scientiam directè referenda retulimus, inspexi-
 mus, explicavimus, quibus consona quædam ex
 alijs Scriptoribus suppleraddere nulli supervaca-
 neum videbitur.

Sapientiæ Salomonis author, *Cap. xvii. Com. II.*
 Ægyptiorum in diris istis tenebris sepulcorum
 formidinem describens, — *Cum sit propriâ ne-
 quitia timida, dat Testimonium condemnata, sem-
 per autem presumit sua perturbata Conscientia,* —
 observat. Quo loco, Conscientiam, vim istam animi
 internam qua de actionibus humanis in utramque par-
 tem infallibiliter determinat, referre, liquidò ap-
 paret; Nihil enim æquè peccatores damnat ac
 certa & cui non potest subesse falsum admissio-
 rum Scientia & Agnitio; Nihil æquè homini
 in maligno posito solamini, ac perfecta & erro-
 ris expers innocentie propriæ notitia. Unde
 ad Demonicum *Isocrates*, — *Εἰ δ' ἂν πὺ ἄλλης*
λάθης αὐτῷ γε σωμαδῆσεις. — Sic & *Xenophon*,
 — *Ὁ δ' ἔστω αὐτῷ πολλὰ καὶ πονηρὰ.* — Cui
 istud ejusdem authoris in *Apologia pro Socrate*
 consonum est, ubi de *Socratis* adversariis verba
 faciens, — *Ἀνάσκει δὲ πολλὰ αὐτοῖς σωμαδῆσαι ἀ-
 σέβειαν.* — Unde rectissimè *Hierocles* de istius-
 modi hominibus agens qui ea privatim faciunt
 quæ non nisi pudore affecti in apicum pro-
 ferri vellent, — *Ἀρ' ἐν ἐδύνα ἔχον σωμαδῆσαι τὸ*
Θεόν, πόρρωτέρω δ' αὐτοὺς τῆς κακῆς σωμαδῆσεως,
ἀλλὰ αὐτοὺς οὐκ ἔχον· καὶ τὸ τῷ σωμαδῶντι κειμήλιον. —

Pari modo & Sanctus *Chrysostomus*, Conscientiam vocat, — Ἀδείκασον δικαστῶν, ἀπαεργόγισον δικαστῶν, κελῶν ἐγρηγοῦντα καὶ νηφόντα, καὶ ἀγρυπνον. — Cui consona profert *Basilius Seleuciensis*, — Ἐχει ἑνδον ἕκαστος, τὸ σωματικὸς κατήγορον καὶ μὴ βύλεται. — His congrua docet *Cicero* pro *Milone*, — Magnam vim habet Conscientia in utramque partem, ut semper pœnam ante oculos versari putent qui peccaverint, & nihil timeant qui nihil admiserint. — Quibus respondent ista *Seneca* Epist. 43. — Vix quenquam invenies qui possit aperto ostio vivere, janitores Conscientia nostra non superbia opposuit. — Idemque alias, — Bona Conscientia turbam advocat, mala etiam in solitudine anxia est & sollicita. — Unde *Horatius* rectissimè, — Hic murus athenus esto, nil conscire sibi, nullâ pallefcere culpâ, — & *Juvenalis* ætatis suæ mores corruptissimos exagitans interrogat, — Quis nunc diligitur nisi conscius & cui fervens æstuat occultis animus semperque tacendis? — Quæ omnia, & multo plura, quæ ad manum sunt, prudentium dicta, nisi acceptâ nostrâ Conscientiæ definitione, in cassum proferuntur.

Quod suscepimus tandem satis superque probatum dedimus; Ex antedictis autem tria hæc deducamus Corollaria?

1°. *Nullum omnino Fundamentum habere Conscientiam humanam praterquam verbum Dei, verbum hominibus in Scripturis revelatum.* Hoc principium in initio posuimus, hoc iterum in Scenam producimus. *Naturalis* quæ dicitur, *Conscientia* vel innatis quibusdam & animo coævis principiis constat; quælia sunt esse Deum, animam esse immortalem, &c. quorum supra meminimus. Principia tamen hæc, succrescente ratione, & perpetuâ prudentiorum conversatione stabiliuntur indies

indies & confirmantur; vel constat *Opinionibus* variis ab eadem conversatione illapsis, quæ non nisi umbram quandam & evanidam Conscientiæ veræ imaginem habent. *Verbum autem Dei*, quod quoad *credenda & agenda* veritates æternas solas proponit, fundamentum tale Christianorum Conscientiæ præbet cui summa cum certitudine & securitate inniti possit. Cujus verbi quò penitus homines reconditæ Sapientiæ Thesauros scrutantur & iisdem impallescent, eò ulterius in *Scientiâ rerum* & exinde in *Conscientiâ* provehantur, deinde verò omnia ad salutem necessaria provectiones illi Christiani adeo perfectè calleant, ut si sensibus externis subdi possint, clara minus apparerent. Hujusmodi Christianus quæcunque sua facta, quæcunque dicta sua ad normam istam applicandi capax est, & exinde tale judicium cui error subesse non potest, efformandi. Hinc meliore, perfectiore, latius evagante Conscientiâ beatus fruitur, nec potest ipsa ex ejus pectore ullis fidiculis extorqueri. E contrario autem, infans & infirmus Christianus, qui nondum prima suæ professionis elementa exhaustit, qui in Legibus divinis extraneus est, & solius Lactis capax hic minore & minora sola capiente Conscientiâ oneratur; pauca novit, in paucis rectus adhuc, aut rectè institutus evasit; in his quæ novit Conscientiam habet, & quousque certà imbutus est Scientiâ, consue rectè de dictis factisque suis determinare potest, in aliis rebus hæsitat, dubitationibus innumeris exercetur, & an benè an vero malè fecerit, distinguendi regulà nondum penitus intellectà, nullus novit. Unde satis patet quòd, *gliscente Scientiâ promovetur Conscientia, deficiente deficit*, quo plura quis capiat eo illustriore utitur Conscientiâ, atque indies in digerendi, conferendi, judicandi, concludendi facultate proficit.

2°. Ex sacris & solis Scripturis omnia Attributa propriè & absque dubio Conscientiæ Christianæ debita extraximus; Ea verò sunt quod *bona*, quod *mala*, quod *cauterio inusta* esse possit; De reliquis quæ sæpè ab incautis Conscientiæ affricantur Epithetis titulisque, altum ubique silent Scriptores sacri. *Bona Conscientia*, in quâ Textus nostri author tantoperè gloriatur, est actionum suarum tam indubitata cognitio, tamque auspicata, fida licet, cum regulis Scripturæ collatio, ut non possit nisi in meliorem partem ultatenus determinare, & Christianum secum vel de actionibus vel de intentionibus suis disceptantem à reatu voluntario innocentem pronunciare, & exinde mentem sincere lætam & mordacibus omnibus solutam curis exhibere. E diverso verò, *Conscientia mala* est quæ dum eadem certitudine dicta vel facta sua cum regulis prædictis confert, semper in deteriorem partem concludit; Hominem verò in interiorem animi sui statum accuratius insipientem ad se peccati hujus vel alterius & malitiæ internæ reum peragendum summâ quâdam & irresistibili violentiâ adigit, unde laniatus isti & ictus, nusquam à misero peccatore tolerandi, oriuntur.

Hinc etiam sequitur, omnia ista de *Conscientiâ dubiâ*, *scrupulosâ*, *tenellâ*, *erroneâ*, à casuistis, quos dicimus, tradita, nugacia esse festinantium hominum deliramenta, quæ *Reverentiâ Scholasticorum Romanensium* conflata, nobis, omnibusque sanioris Doctrinæ vel Disciplinæ defensoribus, plurimum negotii nequicquam dederunt. Unde etiam quæ de *libertate Conscientiæ*, vel de *libertate tenellis Conscientiis concessâ vel concedendâ* dicuntur, nihil omnino significare patet. *Conscientia* enim, quæ vulgò audit, ut plurimum *pura puta ignorantia est*, cujus fautores veræ Conscientiæ hostes esse perversissimos prudentiones facile sentiunt.

Quis

Quis namque homines, nisi omni virtute destitutos, ab agnitione veri Dei, vel à Gratia divinæ incrementis detertere potis est? Si vitam ago laboriosam & plurimum cognitione insudo, Quis hominum à me cognitionem acquisitam auferre valebit? Hæc novi, hæc noscam, usque dum vel mors studiis meis finem imponat, vel iratus Deus animæ rationalis mihi facultates eripiat. Nostrates autem dum *Libertatem Conscientiæ* deprædicant, solam *Opinandi Libertatem* appetunt, non Free
mèntque sibi tali libertati aptum veteratores isti Think
vaferrimi assumunt, & privilegia bonis omnibus erg, Angl.
perpetuò execranda, sub hoc Titulo aucupantur. Hinc non pauci *ficticia Romani Papæ auctoritati* quotidie subscribunt; Plurimi se ab *Ecclesiæ Anglicanæ Communione*, variis agitati insomniis, impiorumque Politicorum officiiis deliniti, cum bonorum quorumcunque offensione, abeunt, excedunt, evadunt, erumpunt. Plures autem in *Tremulorum, Anabaptistarum, Socinianorum, Ariannorum, Deistarum, Atheorum Castra* indies transseunt, & totum Religionis Christianæ systema inter Epicuri porcos Satanæque emissarios vilescit, & omnibus quibuscunque cunicalis subruitur; Dum sub *tenella Conscientiæ* tegmine, florentes Gigantum & Hypocritarum congregationes suaviter delitescunt.

Non vera autem est *Conscientia*, non vis ista animi interna quæ de actionibus cum verbo Dei collatis possit in utramque partem infallibiliter determinare, quæ miseros in tot mala præcipites trahit. Aliqui sunt qui, velint, nolint, Conscientiam habent; Multa forteàn rectè sciunt, sed fatalis ista cognitio malam creat Conscientiam; Et quousque se extendere pergat eousque possessorem gravius damnat infelicem; Miserabili verò homuncioni *Conscientiam cauterio inurit* vindex Deus; De talibus loquitur Apostolus in E-

pistolâ ad *Timotheum* primâ, *Cap. iv. Comm. 2.* in postremis autem temporibus, inquit, exurgent quidam mendacia in hypocrisi proferentes, Conscientiam habentes cauteriatam, — Ubi Sanctus Paulus proculdubio, in Gentium libris exercitatissimus, ad Consilium istud *Herculi Hydram Lernaam* aggresso à cauto ejusdem locio *Iolao* datum alludit; Quum enim resecto uno ex quinquaginta monstri capitibus, duo ex fecundo vulnere capita statim repullularent, *Iolao* cauterio adducto *Herculi* suavit ut isto vulnera data immediate inureret; Quo stratagemate prodigiosa ista cessit fertilitas, & *Hydra* capitibus orbata expiravit; Hoc modo etiam *Hypocritarum*, quorum linguæ mendaciorum nimium quantum fecundæ sunt, Conscientiam cauterio inurit Deus; Hypocritas nempe istos, ab ulteriore & proficuâ veritatis agnitione deterret, coercet, adeo ut dum se mendaciis fingendis dedant, ab ipsis, verum, vel intensissimis studiis eruendi, facultatem totam adimit; Hinc ipsi, cum *Mulierculis* alibi notatis, Semper discentes ad veri notitiam nunquam pervenire possunt. Adeoque in ipsis etiam ista *Isaia* prædictio in effectum erumpit, — Audientes namque audiunt, sed nequaquam intelligunt, & videntes vident, sed non discernunt, induratum enim est cor hujus populi, aures autem eorum ingravescent, & oculi eorum occacantur, ne unquam oculis suis videant vel auribus audiant, vel corde intelligant & convertantur & ipse eos sanarem. Nec mirum est si hi tot pœnis spiritualibus obsessi fidem Christi abdicarent, Præceptorum divinorum obedientiæ renunciarent, spiritibus seductoribus aures præberent, exinde verò zelo facerrimo optimaque intentione simulatis, perditissimi veritatis hostes reipsâ evaderent. Deperditâ autem, quâ antea fruebantur, certâ veritatis cognitione, & à Scientiæ incrementis abscissi & obserati, errores erroribus,

Matt. xiii.
14, 15.

bus, peccata peccatis obtegere nè perpluant, necessitate quadam fatali adiguntur; Et dum innumera in vulgus disseminant mendacia, Revelationes quasdam Divinas, & per plurimas ætates Mysteriis nescio quibus inextricabilibus involutas, veritatis præ se ferunt. Hæc omnia nostris hisce temporibus probata miseri videamus.

3°. Discamus hinc, omnes istos cujuscunque generis sunt, qui se à vera & incorrupta Ecclesiæ societate, sine justâ, & à prudentissimis agnitâ causâ, divellunt, non Conscientiâ ductos abire, sed vanis & in superbiâ solâ fundatis opinionibus, sedulâ hypocritarum vafritie circumduci, atque errare non perfectâ actos Scientiâ, sed deplorandâ & pepe deploratâ ignorantia. Isti enim, qui abusu verborum, *Casus Conscientiæ*, nuncupantur, revera *Casus Ignorantiæ* dicendi sunt; Dubia ista omnia, scrupuli omnes quibus exercitati torquentur, ignorantia summæ origines debent. Ignorantia enim, dum absente gratiâ Dei plures opprimit, eos, æquè ac Scientia charitate exuta, vanâ quidem de se opinione & stupendâ arrogantia inflat. Hinc qui nihil omninò nisi carnale quid sapiunt, se tamen *Diaconis, Presbyteris, Episcopis* quibuscunque multo sapientiores autumant, & Legibus tam divinis quam humanis undiquâque spreitis effrænem quælibet agendi ambiunt licentiam. Ignorantiâ solâ obsessi, at *Lumine*, uti perhibent, *interno*, seu potius *Damone* nescio quo *meridiano*, agitati in scelerum omne genus quotidie prorumpunt; Leges *Civiles, Ecclesiasticas* flocci faciunt, Officia *Deo, Ecclesiæ, Magistratibus* debita sùsque deque habent; Ipsi verò, dum quid agant nesciunt, Omnes *Antichristi* Characteres sibi vendicant; *Thronum nempe Dei* ascendunt, & cœptis modo faveat fortuna, *similes erunt altissimo*. Conscientiam quam habent, *implumem*, nimirum & *pussillam*

pusillam Scientiam polluant, vividam & florentem, quam non habent, habere se somniant, & dum reipsa cæci cæcos sequuntur ductores, pereunt miserabiles. Atqui dum vivunt maxima quæque quasi sibi *Jure* nescio quo *naturali* debita usurpant. *Presbyterorum, Episcoporum, Magistratum* cujuscunque ordinis *Censores* se & *Judices* constituunt, his, quibus Legibus imperent, illis quibus methodis Christi mysticum Corpus regant instruântque, *Ipsi scilicet omnis Authoritatis, sive spiritualis, sive temporalis fontes & scaturigines*, dictatorio more præscribunt. In institutiones Christi & Apostolorum; In jura antiquissimæ purissimæque Ecclesiæ Conscientiæ obtutu audaces involant, *Episcopalem*, ab ipso Christo deductam potestatem, ubicunque possunt diruunt, eliminant; *Manuum Episcopaliū impositione*, ad Christi vel Ecclesiæ Ministerium nequaquam evocati, consecrati, Ecclesiam tamen docendi, regendi, subvertendi sibi arrogant potestatem; *Pseudo-Baptismum, Pseudo-Synaxin*, spiritu ducti Anti-Christiano, decipi volentibus ministrare præsumunt, & sic tandem dum *Pseudo-Christiani* miselli, à Schismaticis suis seductori- bus panem petunt, lapidem accipiunt, dum pisces vellunt, Scorpionibus vescuntur. Et nè quis præcipiti eorum licentiæ trænum injiceret, ubicunque conjurant rebelles, aut perduelles congregantur, in ipsorum partibus *Papicolas, Presbyterianos, Independentes, Anabaptistas, Tremulos, Enthusiastorum omne genus* invenire est. Obtentâ Conscientiâ, Tempia veri Dei prosterunt, Altaria diruunt, Vestimenta Officiis divinis dedicata polluant, Scripturas Sacras, Liturgicos Ecclesiæ Libros dilacerant, conspurcant, vel in flammis projiciunt, *Episcopos* capite diminuunt, *Reges* ipsos Dei unctos. Dei vicem tenentes obtruncant, Procerum, Magistratum, Fratrum sanguinem ad instar fluviorum, immanes effundunt; *Tantum fletitia potuit*

tuit Conscientia suadere malorum. Quos fructus hæc agendi quicquid homines effrænati vellent, habuit libertas, summâ licet authoritate concessa, siccis oculis aspicere nulli possumus. Quantam Deus ille sapientissimus populo suo *Israelitico* concessit, quicumque sacra *Mosis & Prophetarum* volumina consultum eunt, facile observabunt; Quid in hac causâ *Imperatorum Regumque sanctissimi* statuerunt, *Juris Civilis* consulti probè norunt, & quamvis *ferrei oris homines*, aliud nostratibus *impudentissime* ogganniant, venia erroribus concessa pessimos semper effectus sortita est. Malis nostris summum dedere incrementum, & *Schismaticorum Greges*, & *Hæreticorum Turbas*, & *Atheorum* Hæterias horrendum in modum & auxerunt, & confirmarunt.

Ab sit, *Viri, Patres, Fratresque in Christo plurimum Reverendi!* Absit à nobis, *Ecclesiæ Dei* quem proprio sibi sanguine redemit, legitimis, sub *Episcopo* nostro Reverendissimo, *Pastoribus*, ut hujusmodi propagandi errores licentiam calculo nostro approbemus, vel *Sapientiam istam terrenam*, quasi in publicum, vel *Ecclesiæ*, vel *Regni*, vel *Regis* bonum tenderet laudibus indebitis effereamus. Det *suprema Potestas* omnibus quacunque vult *Libertates, Schismaticis, Hæreticis, Atheis*, optima quæque credula expectans, nullis tamen aliorum felicioribus successibus confirmata, indulgere pergant, nostrum non est nosmet eorum *Authoritati* vi & armis opponere; non pauci tamen inter *Judaorum Reges*, pii quidem Deoque inter plures grati, qui in *Lucis Montiumque jugis* sacrificantibus, locisque ipsis tali cultui dedicatis, at *Lege Dei* prohibitis, faciles indulsere. Non autem hæc tacitus præterit *Hezekias*, non *Josias*, charissima Deo capita, quin zelo fervidiore illuminati, honorem Dei, populi que reformationem accuratius promovebant.

Nostrum

Nostrium est Gregem Christi nobis commissum recte instituire, istis *Oracula Dei*, non *Politico- rum*, *Libertinorum*, *Atheorum*, *Hæreticorum*, *Schismaticorum* venenata *Axiomata* proponere; nostrum est Principiorum nostrorum veritatem nullius addicti jurare in verba *Magistri* stabiles in Fide, in Doctrinâ, in bonis Operibus, in Disciplinâ quantum in nobis est, omnibus demonstrare; nostrum est errores tam Ecclesiasticos quam Civiles quoscunque virgulâ censoriâ notare, refutare, immo & acrioribus verbis insectari, criminibus indulgere, connivere nullis, sed *Patrum Antiquorum*, *Prophetarum*, *Apostolorum*, ipsius Christi vestigiis inhærentes, Vitâ irreprehensibiles, Doctrinâ invariabiles, in peccantium vitiis reprehendendis, cujuscunque demum generis sancti intrepidi; nullorum ante pedes offendicula projiciamus. His demum methodis piis omnibus, chari, utiles, venerandi, recidivâ quâdam felicitate florebitis. Conscientiam bonam, Conscientiam indies fortiolem, auctiorem habebimus, conservabimus; & infucatam nobis Gloriam lætitiâque optatam dabit Conscientiæ nostræ Testimonium. Quod faxit Deus! Amen.

F I N I S.

5 OCT 57

Just publish'd

A Sermon preach'd in the Parish-Church of St. Mary Woolwich in Kent, on May 29. 1715, being the Day of Thanksgiving for putting an End to the great Rebellion, and for the Restauration of the KING and the Royal-Family. On 2 Sam. xix. ver. 11. And King David sent to Zadock and to Abiathar the Priests, saying, Speak unto the Elders of Judah, saying, Why are ye the last to bring the King back? (seeing the Speech of all Israel is come to the King, even to his House.) By Sam. Asplin, M.A. Curate of Woolwich.

mi
o-
f-
o-
l-
in
i-
i-
os
o-
e-
d
v-
n-
i-
is
a-
n
-
s,
s
y
g
e
e
o
s
e
-